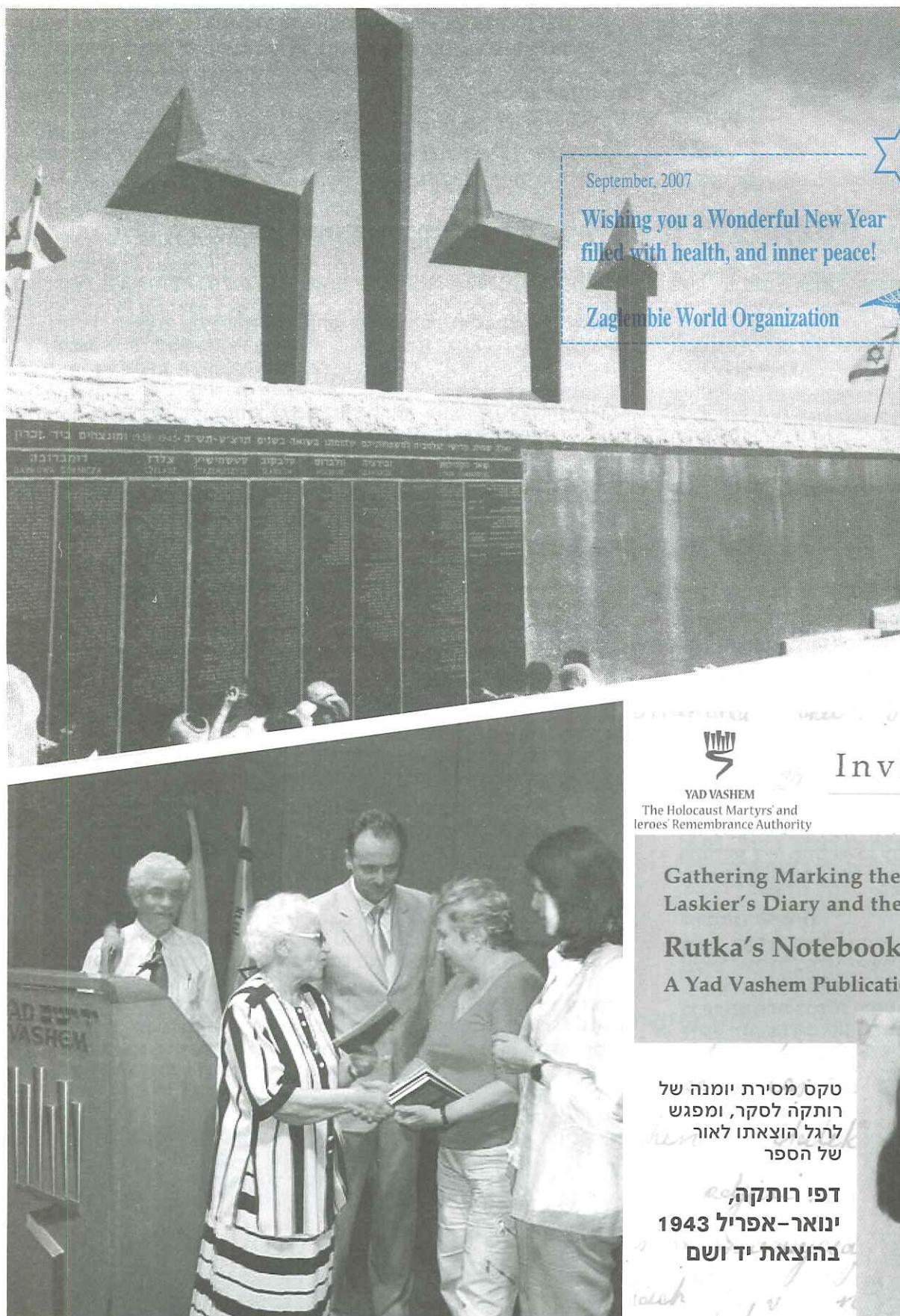

עלון זגלמבייה זאגלבויבער צייטונג

מידעון מס' 21 תשרי תשס"ח ספטמבר 2007
Zaglembie Newsletter - Zaglembier Zeitung, September 2007

The ceremony of submitting Rutka's diary to Yad Vashem, (R) Dr. Zahava (Laskier) Sherz, Dr. Bella Guttermann, Stanisława Sapinska, Adam Szydłowski and Benny Hendel.

טקס מסירת יומנה של רותקה לסקר, ומפגש לרגל הוצאתו לאור של הספר

דפי רותקה,
ינואר-אפריל 1943
בהוצאת יד ושם

טקס מסירת יומנה של רותקה לידי ושם, מימין: ד"ר זהבה (לסקר) שרגא ד"ר בלה גוטמן, אדם שידלובסקי, סטנישלבה ספינסקה ובני הנדל

ארגון יוצאי זגלמבייה. רח' פרישמן 23 ת"א 63561 ישראל. טל: 03-5270919
Zaglembie World Organization. 23 Frishman St. Tel Aviv 63561, Israel. Tel: 972-3-5270919

ארגון עולמי של יוצאי זגלמבייה
Zaglembie World Organization

September, 2007

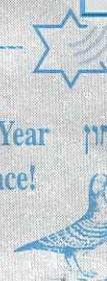
Wishing you a Wonderful New Year
filled with health, and inner peace!

Zaglembie World Organization

ערה"ש תשס"ח

שנה טובה ומאושרת, שנת שלום ובטחון
שנת שגשוג והצלחה!

מahlim
הנהלת הארגון ומרכזת עלון זגלמבייה

קהילות זגלמבייה

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa
Zawiercie
Czeladź
Siewierz
Sławków
Wolbrom
Dańdówka
Golonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Łagisza
Maczki
Milowice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Piaski
Porąbka
Strzemieszyce
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice
Kromolów

 Invitation

YAD VASHEM
The Holocaust Martyrs' and
Heroes' Remembrance Authority

אשאן זילטן של יוצאי זגלמבייה
Zaglembie World Organization

Gathering Marking the Presentation of Rutka
Laskier's Diary and the Publication of the Book
Rutka's Notebook, January-April 1943
A Yad Vashem Publication

זדיין, אם בשנת תשס"ז הייתה לנו פעילות רובה הרוי שבשנה הבאה עליינו לטובה, מזכה לנו פעילות בהיקף דומה ואך יותר מכך. בשנת תשס"ח תציין מדינת ישראל 60 שנה לעצמאותה. אנחנו נמצא דרכ' 50 שנים להשתלב בחגיגות יובל ה- 60 למדינתה, כפי שעשינו זאת ביובל ה- 50 שלה.

בימי השואה הקروب ימלאו 20 שנה להקמת יד הזיכרון שלנו בעיר קדושי זוגמבייה שבמודיעין. אנו ניתן לכך ביטוי הולם בעצרת יום השואה תשס"ח. באותו מעמד אנו עומדים להזכיר אנדרטה לזכר נצץ אחרון מאנשי זוגמבייה, נצולי השואה שנוטרו שריד אחרון למשפחותם, השתתפו במלחמות ישראל ונפלו. באוגוסט 2008 ימלאו 20 שנה לחנוכת בית הקברות היהודי בצד' לאחר שיפוצו. במחצית השניה של אוגוסט 2008 מתכנן הארגוןensus שורשים לוגמבייה חן לפקוד את בית הקברות היהודי בצד' וחן להשתתפות באירועים השונים לציווין 650 שנה להיווסודה של בנדין.

בימים אלה עומדת לצאת לאור קטלוג בית הקברות בצד', פרי עבודתו של גפרי צימבלר, בן הדור השני מנוי-ירוק. ל夸ת השנה החדשה, אני מברך את כל אנשי זוגמבייה מבוגרים וצעירים, בארץ ובחו"ל, בשנות שלום וברכה. מי יתן ותכלת שנה וקלותה ותחל שנה וברכותה. אמן.

הכרה לכולם - י"ר הכלן

בימים אלו מסתיימת שנת תשס"ז ובאה עליינו לטובה שנה חדשה. תשס"ח.

השנה החולפת הייתה עבורהנו, אנשי זוגמבייה, שנה רבת פעילות. נספּה לעניות השוטפת נערכו במהלך השנה, לאחנו חלק פעיל בטקס הסרת הלוט בשושן פורט, 5 במרס, השנה, לקחו חלק פעיל בטקס השוואת האלומיניום וקריאת גן ציבורי בהרצליה ע"ש סופר השוואת האלומיניום. היה זה טקס מרגש במיוחד ונכח בו אנשי זוגמבייה. ציבוריים, בני משפחה וחברינו אנשי זוגמבייה.

ב-4 ביוני השנה, התקיימו ביום ושם, טקס העברת ימינה המוקורי של רות לסקר ליד ושם למשמרת עולם. הטקס התקיימה בנוכחות שגריר ישראל בפולין, נציגת שגרירות פולין בישראל, אורחים מפולין וקהל רב מיזמי זוגמבייה. בו בזמן השוק גם היומן שהוציא לאור ע"י יד ושם בעברית ובאנגלית.

הירע זה נערך בשיתוף פעולה מלא בין הנהלת יד ושם והנהלת הארגון זוגמבייה. יד ושם דאג להביא לישראל את מי שהחזיקה ביום סטנסילבה ספרינסקה ואת נציג עיריית בנדין, אדם שידלובסקי – יו"ר ארגון "יונה" (ארגון המשמר את העבר היהודי בנדין) ואחר אוטם במשך ימים בירושלים. ארגון יוצאי זוגמבייה נעל על עצמו את אירוח הבאים מפולין בחיפה, בנצרת ובטל-אביב.

עצרת הזיכרון ליהדות זוגמבייה - כ"ח בניסן תשס"ז 16 באפריל 2007

נשוא דבריים: יצחק הרציג - שר הרווחה והשירותים החברתיים, החיסטוריון פרופ' ישראל גוטמן – יועץ מדעי לדינור ושם ואברהם גryn – יו"ר ארגון יוצאי זוגמבייה.

בקטעי שירה ופ落זה הופיעו נציגי דורות המשך. מקהלה "קולות העיר" מtel-אביב בניצוחה של אביבה וממנץ ביצעו את החלק האומנותי. את הטקס הנכו, כמוני שנה, בני הדור השני לוצאי זוגמבייה: ורדה גרינברג (טובייאש) ושלמה קריב (קרביבנסקי).

תודה לך"ל על הסיווע בארגון הטקס.
תודה למך יולזרי על הסיווע בהפעלת ההברים ביום השואה.

אפקט האתניות

רוזן ישביץ, נכד של שלמה יעקב ישביץ מבנדין ובנם של שמישון ועופרה. האב והבן פעילים מסורים בפעילויות דורות המשך בארגון. רוזן עיצב וערך את דפי המידע על קהילות זוגמבייה.

משואה חמישית שלמה גתמון מעלה המשואה לזכר אביו, אלקס גתמון לבית גוטמן מבנדין, נכד לרבי גראוברד. אלקס היה חבר במחתרת הנוצרן הציוני נגד הגרמנים בנדין בחונגריה ובסלובקיה, נוקם בנאצים, מהמקדים הבכירים של חיל האויר בישראל ומפקד המבצע החשאי להצלה היהודי מרוקו.

לייט אולאי לילדת ירושלים ובת למשפחה יוצאת מרוקו, סיימה אשתקד את לימודייה במדרשה "עלמה" בבירה. בשנת לימודיה الأخيرة כתבה בהנחיית ד"ר חיים שלם, עבדות גמר על קהילת בנדין. עבדות גמר מצוינת וזכתה לשבחים רבים ממוסדות וגורמים מקודעים.

משואה ששית משה לאחנון מעלה המשואה לזכר אביו יוחנן, יליד זומבקובייך וammo אסתור ילידת בנדין. יוחנן לאחנון נטל על עצמו, משך חמישים שנה, משימה קודשה של טיפול ושמירה על מצבת האפר לזכר קדושי זוגמבייה, בבית הקברות בנחלת יצחק.

לייט יוגב, נכdotם של ברוניה לבית בראט מדור מלוב וצבי לנDAO מבנדין, פעילה בקרב בני הדור השלישי והמצטיינת בין תלמידי התיכון במודיעין בחיבור השיר "בחוץ שם" בעקבות המסע בפולין.

משואת התקומה ריף דינור מעלה המשואה לזכרו של סבו יהיאל דינור – ק. צטניק. ריף דינור מלוחה באברהם קויטליך, דור שלישי למשפט קויטליך מודמברובה, ידיד משפחת דינור ויושב ראש קרן ק. צטניק.

עצרת הזיכרון לשואה ולגבורה וטקס ההתייחדות עם קדושים זוגמבייה נערכו השנה בסימן נצץ אחרון. את יד הזיכרון במודיעין גיש קהל של אלפיים: ארבעה דורות ליזצאי זוגמבייה, שרים, חברי כנסת, אישים ציבוריים, מפקדי משטרת וצבא בכירים, קבוצת חיילים על מפקדים ואורחים רבים, ביניהם, יוצאי זוגמבייה שהגיבו מראה"ב, קנדיה ואירופה. זבחת ההתיחדות נאמרה מפי החזן ר' חיים אדלר. יצחק גרינגרס, סגן יו"ר הארגון אמר "יזכור", ובאמירת קדיש התכבד מר צבי לנDAO, גוזבר הארגון.

משואה ראשונה

אהרון טיבנשטיין, יליד סוסנובייך. בזמן המלחמה נמלט לרוסיה עם סיום עלה לקיבוץ גליל-ים. טיבנשטיין, חבר מועצת העיר הרצליה ויקיר העיר, מחברי הקروب של יהיאל דינור – ק. צטניק.

זבחת שרצ', חוקרת במכון ויצמן בתחום הוראת המדעים. בתו של יעקב לסקר זיל' מבנדין ואחותה של רותקה לסקר. לאחרונה התגלה ויצא לאור יומן שכותבה רותקה בוגטו קמיונקה בהיותה בת 14 ובטרם נספחה באושוויץ.

משואה שנייה

ארברם זילג, מנהיגי יוצאי פולין בישראל. היו"ר הותיק והמשפיע של ארגון יוצאי לודז' – הארגון הגדול ביותר של יוצאי פולין בישראל. **شمעון ברואט** בן של דוד מזובייצ'ה וזרורה לבית גליצ'ר משצ'מישץ. נטל חלק במערכות ישראל, השתחרר מצה"ל בדרגת סגן אלף ופועל בדור ההמשך של יוצאי זיבייצ'ה ווגטמבייה.

משואה שלישית

ישראל לרונן מבנדין, מקימי קבוץ נצץ סירני. אחיו, שלמה לרונר מנהיגי גודזוניה בוגטמבייה, חותם על מכתבם האחרון של צעירים הגטו אל מנהיגי היישוב בארץ ישראל.

צבי בירנបאום מבנדין, ברוח בתחילת המלחמה מזורחה לבוב ושב עם פרוץ הקרים, בין גרמניה לברחה"מ, לבנדין. עם חיסול הגטו נשלח לאושוויץ והשתתף בצעדת המות. הגיע לישראל בשנת 1948 באוניות המעפילים סן אנטוניו ונטול חלק במלחמת הקוממיות.

משואה רביעית

יעקב קויפרבורג נולד באזורי אולקוש וכי בסוסנובייך. בזמן המלחמה ברוח לروسיה ונכלא שם במחנה עבודה. עם שחרורו בשנת 1941 התגייס לצבא אנדרס והגיע עמו, דרך פרס וארכזות עבר לארץ ישראל. הצטרף להגנה והשתתף במלחמות הקוממיות.

The torch lighting

עומדת אני, מן הצד מביטה,
עומדת, שומעת מעט מבינה,
והרבבה לי חידה.
סבא וסבתא חיים ונושמים,
סבא וסבתא בזבעים של חיים
צוחקים, נהנים,
ובלי סוף גם נונתנים ונונתנים...

סבא וסבתא שמעולם לא היו לי,
מעולם לא פינקוני ומעולם לא ראנוי,
סבא וסבתא של סיורים רחוקים,
בנדין ודומברובה, חיים אחרים.

סבא וסבתא של 'שם',
של מותה, מכות, עינויים, השפלות.
סבא וסבתא שמעולם לא ידעת
ולעלם לא אדע.
סבא וסבתא של '
ךך של'.

סבא וסבתא שאין לי בכלל,
כי אני, כך קוראים,
אני "דור שני".

כמו פצעים נפתחים,
נעירים,
כמו רעדית אדמה,
שלולם לא תשוב
לרגעה.
בית רגיל?
לאורה.

לצאת מן הבית,
כארחות החיים.
להקים משפחה, להולד ילדים.
דרך הטבע, דרך שagara.
עם אבא ואמא,
אחיות אחיכים,
עם סבא וסבתא
מוכרים וברורים
מנגנים, אהובים ובל' גבול –
מעניינים.
עם סבא וסבתא,
שלא על כתלים...

לגדול אל בית חי ונושם,
בית שיש בו הכל, כמו רגיל.
אבא ואמא ואחות,
וסבים וסבתות –
בתמונות.

תמונות צהובות, דהוויות,
במסמרים לכטלים מוצמדות.
בית רגיל?
לאורה.

לגדול אל בית חי ופעיל,
בית שיש בו הכל,
כמו רגיל.
ימי חול ומועד,
ימי רצון וששן.

ועוד יום אחד בשנה,
יום זיכרון.
יום ציון השואה.
כל שנה מחדש.

חנית רייטר-גיטלר, בתם של גוץ'ה ז"ל (לבית איזרלביץ) מודומברובה-גורניצ'ה זולמן
גיטלר יבד"א מבנדין, קראה את הדקרים בעצרת הזיכרין.

דברי בן הדור השלישי בטקס ... ויתור / טל ולמנוביץ

בבחירה ובwahl רם. לכמה שנים היה נראה לי שהצלחתி במשימתי, אך אז הגעתי לשם העשרים. במחירות הברק פגעה בי הבנה عمוקה וחלה לתודעתי: רק לפני חמיש שנספו בשואה. נתקשנו להביאamus רך שניהם-שלושה שמות, אבל הרשימה שלי כללה לפחות מעשרים ושישה.

לפתע הבנתי שכמעט ויתרתי על אביה של סבטי, שהציג יהודים רבים מרעב. כמעט ויתרתי על אם סבטי, שסינכה את חייה פעמיים אינספור עבור ילדיה. כמעט ויתרתי על אחיויה של סבטי, אלו שנשלחו לנגד עיניה למחנות המות.

כמעט ויתרתי על חיים הקטן, שנספה באופן אירוני בגל שלישי. כמעט ויתרתי על שרה ועל ישראל, שנרצחו בטרם מלאה להם שנה. כמעט ויתרתי על מוטי, שנורה ע"י חייל נאצי מטווח אפס ועימו על בני משפחה אחרים של סבטי, שאט סייפוריהם מעולם לא זכייתי לשמעו.

כיצד יכולתי לוותר על אלו שנרצחו מטרים ספורים מוחמוקם בו עמדתי? בעת המשבר הנורא מכלום?

כיצד יכולתי לוותר על אלו שבגבורתם עיצבו את ההיסטוריה של עמי?

פעמים רבות בעבר, קראתי טקסטים ארוכים יותר, מול קהל גדול יותר ואף מאיים יותר, אך דודוקא שם בביטחון הקטן והחשוך, כשלתי. אחרי השם העשירים התחלתי לגמג, לטעתה בהיגי הנסיבות, להתבלבל, להזיע, ולאחר עוד עד לשע עצמותי. שם, בביטחון הקטן, עברתי את הדקות הארכות ביוטר בחיי. שם, בביטחון הקטן, לא ויתרתי על אף אחד.

במסגרת המסע לפולין שעורך בית ספרנו יצאת עם חברי לשכבת י"א לפני היציאה, סבי וסבתاي העבירו לידי רשימה של קרוביהם שנספו בשואה. נתקשנו להביאamus רך שניהם-שלושה שמות, אבל הרשימה שלי כללה לפחות מעשרים ושישה.

השר יצחק הרצוג ו אברהם גryn ביד הזיכרון במודיעין -
Minister of Social Affairs and Abraham Green at Yad Hazikaron

במהלך המסע הגענו לאושוויך, לביתן "לכל איש יש שם". לפני הכנסתה הittelbutyi אם להקריא את כל השמות, או אולי רק שלושה מתוךם. כשנכנסתי וראיתי את כל חברי המשלחת מכווצים בביטחון הקטן, כמעט כבר החלמתי לוותר. חשבתי שלכל חברי המשלחת יש רשימות קצורות, ושהם אקרא את כל הרשימה שלי, אעכט את כולם. להפתעתו הרבה, התבדר שרק כמחצית חברי המשלחת הביאו רשימות, ושהרשימות היכלו ברובן לא יותר משלושה שמות.

כעת, כשידעתني שאוכל להזכיר את כל הרשימה, ניגשתי בנאווה אל מול נרות הנשמה הדולקים והתחלתי לקרוא. קראתי במחירות, אך עם זאת

ארצית ט' באב

החזן Aryeh Brown is saying Tehillim on Tishe Be'Av - the Yorzeit of Zaglombie Martyrs

גם השנה, ככל שנה, התקיים על פי המסורת הנוהגה בארגונו, יארצית לקדושים זגלמבה בט' באב. חברי הארגון התכנסו לציין ולהזכיר בטקס את היהודי זגלמבה אשר הובילו למחרנות ההשמדה. יום תשעה באב נקבע כיום האזכרה לקדושים זגלמבה, מאחר וביום זה גורשו אחורי היהודים מגטוות זגלמבה ע"י הגרמנים בשנת 1943. אל הטקס הגיעו חברי הארגון אשר שרדו את המחרנות, חברי מדור שני ושלישי. החזן, אריה ברاؤן, קרא פרק תהילים, לאחריו נשא את תפילה אל מלא רחמים. צבי לנדו אמר קדיש עם אזכור שמות כל קהילות זגלמבה. יו"ר הארגון, אברהם גryn, סקר את פעילות הארגון בשנה האחורונה בתקווה לשיתוף פעולה פורה עם בני הדור השני והשלישי. איזי גורנגורס דבר על הקשר לפרשת השבוע.

איילה אבידב נשאה דברים בשם בני הדור השני. מדי שנה פחות ופחות חברים פוקדים את המקום ומתייצבים אל הטקס. לטקס המסורתי שהתקיים השנה נוסף מימד חדש, עליה לקרים של חיליב צה"ל הטמונים בבית הקברות בנחלת יצחק ואשר מוצאים מיישובי "זגלמבה" עיריה ועירותיה. על כל אחת מהמצבות הונח פרח והיתה התייחדות של רגעים אוחדים עם כל חלל. וכי זכרם ברוך.

קול רם וצלול של נערה בת 14 – רותקה לסקר, דפי יומן

מאת: יונגה קוּבָּוּ-קוֹטְלִיצְקִי

כדי להזכיר אותו שועודת להיות אקציה. נקווה שלא תפסו אותו. מהה כמה ימים תלו' משהו באור. בכתוב (Chrzanow) החנכה אתמול (Ausrrottungskomission) ועדת חיסול. מצפים לך גם כן. העיר עצרת את נשימתה בהמתנה והציפייה הזאת היא הדבר הנורא ביותר שיכול להיות. שיגמר כבר! הסבל הזה, הגיהינום הזה. אני משוחלת לבירה ממחשבות האלה על יום המחר והן חורגות כמו זוברים טורדים. אילו אפשר היה לגידי אבוד, מתים רק פעם אחת... אבל אי אפשר, כי אחרי כלות הכל ולמרות כל הזענות האלה לאלה...".

טקס מסירת יומנה של רותקה. מימין: גוטמן, גryn, פלג ובוקובסקה.
The ceremony of the diary submitting at Yad Vashen (L)
Bukowska, Peleg, Green, Guterman

בתו של אבי הפכה לאחותי...

"אני מאד מתרגשת", אמרה זהבה לסקר-שץ בפתח דבריה. "לפניהם ששה נוער יוצאים וחציא בינוואר 2006, ביום שישי בובוקר קבלתי טלפון ממנהם ליאור יוצא בנדין אותו לא הכרתני לפני כן והוא סיפר לי על מציאות יומנה של הנערה רותקה לסקר מבנדין. רותקה הייתה בתם של אבי, יעקב לסקר ושל אשתו דבורה לבית המפל. מבחינתי זו הייתה תגלית ותהליך היכרות של אחיותי הגדולה שנפתחה בגיל 14 באושוויז".

"אבי מעולם לא סיפר", הוסיף לסקר-שץ, "וילא דבר על משפחתו שלפני השואה. את תומנת רותקה גיליתי באלבום מוסתר שהייתי ב-14 אז סייר לי אבי כי היא בתו שנפתחה בשואה. הגילוי נתן עלי כרעם ביום בהיר. הלם המידע התעורר עם גוש קרבה בלתי מוסבר לאותה ידה, בתו של אבי - בתו של אבי הפכה לאחותי".

באמצעות היום, אמרה לסקר-שץ, "למדתי להכיר את רותקה הנערה היפה, האינטלקנטית והמתוגרת. הנערה שבפיכחון מധים חייתה והבינה את השואת ואת גורלה ודאגה לטעד את דמותה ואת הקורה שביבנה ולודוא שהתיעוד בימן חייה אחרת. וכל זאת בכישרון, פתיחות וקלילות המערבים, אפילו, בשם של חיקוי והמשולבים באהבות נוערים מתפרצות".

תשתיית חדשה בין בני נוער ישראלים לבין בני נוער פולנים
"אני חשב", אמר דוד פלג, שגריר ישראל בפולין, "שהיום זהה מראה לנו מה הפוטנציאל האדיר הטמון ביומנים שאחננו מושוכנים שחילק גדול מהם עדין קיימים ויתגלו. אני יודע שבמחסני המכון להיסטורייה יהודית בורשה, עדין נמצאים יומנים לא מעטים שבעיר בגדל מחסור בכך אדים אינם נחקרים. ואני מאד מקווה שבאזור ההברוכה של יד ושם תישעה פעולה לקריאתם ולהוציאתם לאור של יותר ויותר יומנים..."
"ואני מאד מקווה", הוסיף פלג, "שמשלוחות הנעור הרבבות שמקורותם אט פולין, בנוסף לביקור במתחות המות, תבקינה גם בערים כמו בנדין שמהן נשלחו קהילות אל מתחות המות. תודותנה אל המקורות של הקהילות ותסייענה בניקוי בית הקברות בנדין ובתי קברות נוספים".
חשוב מאד למלוד את תולדות הקהילות. חשוב מאוד", אמר פלג, "לנסות וליצור תשתיות חדשות בין נוער ישראלים לבין נוער פולנים, כי בכך תלויע עתיד היחסים בין ישראל לבין פולין".

בגטו בנדין התודעה רותקה לצערה הפולנית – סטניסלב (סטטאה) ספינסקה. בין השתיים נוצר קשר חזק. למשך 60 שנה שמרה ספינסקה את היומן כפיdutoן על פי בקשתה של חברתה רותקה.

שבילי הוא היה מזכרת מאד מארח יקרה
הכלנו לביה"ס ויחד גדלו", במילים אלה פתחה סטניסלב ספינסקה, את דבריה בטקס.
עד הכיבוש הגרמני גרתי באזרע של קמיונקה בנדין, למשמעות היה שם בית. ציידנו שיהיה שם גטו החזיאו אותנו מהאזור הזה. לבני שלנו נכנסה משפחתי לסקר. לא הכרתני אז את רותקה, אבל עבדתי בשופ, בבית המלאכה של רוסטר ואב. של אמר לי: לפעם, כשאת עברה שם, תסתכל מה קורה בפנים. וכך פגשתי את רותקה.
פגשינו היו קצרים. היינו נפגשות תחת עץ הענבים. דברתני איתיה על הביעות שליל עם חברותי וגם היא דבירה על דברים שקשורים לחברותיה.

"5 בפברואר 1943 ... בקץ זה יהיה בלתי נסבל, לשבת באיזה כלוב אפור נועל, לא לראות שוד ופරחים. בשנה שעבירה היתר הולכת אל השודות, היו לי תמיד הרבה פרחים, וזה היה מכך לי שפעם היה אפשר לצאת לרוחב מלוכבסקה (MALACHOWSKA) מבלי להסתכן בשילוח, לлечת בערב לקולונגע. אני כבר כל כך "ספוגה" במשמעות האctorיות של המלחמה שגם הדיעות הנוראות ביותר לא עשו עלי שום רושם. אני פשוט לאمامינה שא-יפעם יכול לצאת מן הבית ביל המגן-דוד הצעוב. בכלל, שפעם היה סוף למלחמה...".

כך כתבה ביוםנה האישית נערה בת 14, רותקה לסקר. רותקה חשפה בתום של נערה מתבגרת את עולמה הרגשי: האהבות הראשונות והאהובות בצל המות והאימה שזרע החיבור הנazi בנדין שבפולין, עיר הולודת. בספטמבר 1939 נכבשה בנדין על ידי הגרמנים. במאי 1942 החל גל הירושים הראשונים למחנות השמדה, וב-1 באוגוסט 1943 התחיל החיסול הסופי של גטו בנדין וגורש תושביו לאושוויז - בירקנאו. באוגוסט 1943 נשלחה רותקה עם אימה דבורה ואחותה הקטן הניש לטיית הגנים באושוויז. בת 14 הייתה במוותה.

מאות אנשים גدوا ביום שני - 4 ביוני 2007 את אודיטוריום יד ושם כדי להשתתף בטקס חניגי ומרשים לרגל מסירת היומן של רותקה לסקר ליד ושם וחוצאתו לאור - בעברית ובאנגלית - בהוצאה יד ושם, של הספר -

"דף רותקה, ינואר - אפריל 1943".

בטקס נכחו: דוד פלג - שגריר ישראל בפולין; אלכסנדרה בוקובסקה - נציג שגרירות פולין בישראל; סטניסלב ספינסקה - שהגיעה מפולין במיוחד לאירוע; אברהם גורין - י"ר ארגון יוצאי גלמבה; שלושה דורות ליווצאי גלמבה; אדם שידלבסקי - י"ר ארגון "יונה" (JONA) בנדין; ד"ר זהבה לסקר-שץ, אחותה של רותקה; בני משפחה וחברים; רחל ברקאי - מנהלת אגף הנצחה והסברה ביד ושם; גבי הדר - מנהלת החזאה לאור ביד ושם; ד"ר אלה גוטמן - הערכת הראשית; חברי אגודות היהודים ישראל-פולין וניצולי שואה.

את הטקס הנחה בני הנדל. קטעים מתוך היום הירחון הקראייה בטקס השחקנית הצעירה רוני יעקובוביץ. הזמרת שלבי נתן גרש עד דמעות בזמרתה בידיש: "ראזישינקעס מיט מאנדעלע" - צימוקים ושקדמים". הטקס הסתיים בשירה של שלבי נתן "ירושלים של זהב".

קול רם וצלול של נערה
"הספר דפי רותקה הוא ספר מיוחד במיןו", אמרה בלה גוטמן בטקס, "יום אוטנטי. קול רם וצלול של נערה שלא נותרה בחיים... כאשר קראתי לראשונה את יומנה חצנו של רותקה לסקר... חשבתי על כתיבת היום שנקטעה ואני לו המשך מושום שרותקה נלקחה אל מותה".
"יומנה של רותקה", הוסיפה גוטמן, "הוא שילוב מורתק של ימי האימה לבני חייה הפנימיים של נערה שהיה בהם סערות וכאב התבגרות והופעה של ניצני נסיות לצד השטות והתעסקות בענייני חולין של חברות, אהבות ומחרוזים. היום כובש את לבנו גם מפרק של 60 שנה והוא מחייה לנגד עינינו את דמותה החד פעםית של נערה יהודיה בגטו".

מיומנה של רותקה...
"יום שני, 15 בפברואר 1943 - זמן רב לא כתבי. כי גם לא היה על מה. אולי רק זאת, שהגרמנים נסוגים בחזות המורה, מה שכבראה מרמז על סיום מהיר של המלחמה. אני רק מפחדת שאנחנו היהודים ניגמר עוד קודם. הם נסוגו מקרנסנזר (Krasnodar), נז'נורוסטיק (Noworosyjsk) וכעתם הם נסוגים מחרקוב (Charkow). אבל אני ממש ערמונית, כבר כתבתי כל-כך הרבה על המלחמה ועל עצמי שום דבר. אין לך לא נראת מיום רביעי. אני מוכראה להזות שאני קצת מתגעגעת אליו, זאת אומרת, לא אלו אלא למצח שלו. יש לו מצח נפלא, לבן. אם לא יבוא גם היום אז נראהacha לו לפני "ואריאט"...
כארן מדברים עם יאנק או הוא תמיד מונמוס כזה, מאופק, רק מכחיה שיוכל לעוזר לי במשהו ובכך להפgin את עליונותו.
אווי, אני אוcid לו את האף עם העליונות הזאת שלו... ועוד דבר, החלטתי שאtan ליאנק לנשק אותה. הלווא בסופו של דבר מישחו ינסק אותו ראשון, שהיא זה יאנק. הרי אני מحبת אותו".

ספר חובה לכל יהודי
"הយומנים האישיים שנכתבו בתקופת השואה הינם מקור ותיעוד מן המעלה הראשונה. בדיעבד הם הפכו לתעודות היסטוריות המניצחות בדרך אוטנטית את חיי היום-היום של היהודים בנטאות, במלחמות ובשואה בכלל", אמר אברהם גורין, בטקס.
"רותקה לסקר הייתה בת 10 כשהפרצה המלחמה. בת גילה של אנה פרנק. משך מספר חודשים מעתים בלבד כתבה רותקה את היום בו תיארה את החיים בגטו. היא כתבה את מה שעיניה ראו, מה שאזינה שמעו ומה שלבה הרגישי", הוסיף גורין, "היום נכתב בלשון רהוטה של נערה טהורה וחסרת ניסיון חיים אולם די בוגרת כדי להבין את מה שקרה".

מיומנה של רותקה...
"20 בפברואר 1943 - יש לי הרגשה שאני כותבת בפעם האחרון. בעיר אקציה. אסור לי לצאת ואני משתמשת כלואה בבית. רציתי לлечת בובוקר אל יומק

יום אחד, הגיע אליו האחין שלו, שוחחנו, והוא שאל אותו על נושאים הקשורים לשואה. הראתי לו את היומן והוא אמר: אי אפשר להשאיר את זה אצלך. זה חומר היסטורי דוקומנטרי וחיבים להעביר אותו להלאה... והוא כבר קשור קשיים עם אדם שידלובסקי מערית בנדין ומשם זה המשיך להתגלגלא..."

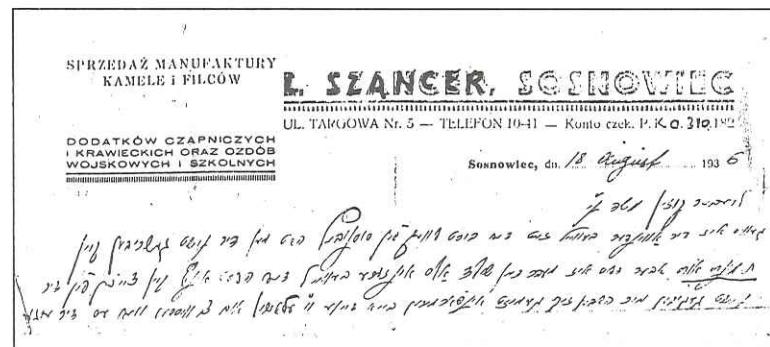
בסיומו של הטקס נמסר היומן של רותקה לידי ושם למשמרות עולם. מסרו אותו מי שהזיקה בו למעלה מ-60 שנה, סטניסלבה ספינסקה מבנדין ודר' זהבה שרצ'-לסקר, אחותה של רותקה.

רותקה הייתה תברה בארגון היהודי של נוער בגדו בנדין. בין השאר אמרה לי שהיא כתבת יומן. ימן סודי שהוריה לא ידעו עליו והיא הייתה מודת ורצה שהיומן הזה ישאר. היא לא ידעה אם היא תשאיר בחיקנס או לא. היא מאוד קיוונה שהיומן הזה ישאר לעד בשביב להראות לעולם איך היהודים בנדין טבחו תחת הכיבוש הגרמני, ומכיון שאני הכרתי כל מקום בבית אני הראי כי הוא מקום מילוי. לימים, גורשו היהודי הגטו והגרמנים הסטו בו עד כמה חדשניים בנדין. אח"כ אפשר היה כבר להיכנס. כשהזרתני הביתה מצאתה את היומן הזה החזקתי אותו במשך 60 שנה כי שבילי הוא היה מוצרת מאוד מכך. יקרה.

העלינו את הזיכרונות

עיר הגדלות של זגלמבייה – סוסנוביץ ובנדין

מאת: שלמה נצר

מכتب של בית העסק למונופקטורה של משפחת שאנץ מסוסנוביץ
A letter of the Szancer family business in Sosnowiec

שותרי המקומות שהיו מונונים על שמירת החוק של חובת מנוחה ביום א' שהתקבל בסיסים (הפרלמנט הפולני), למורות התגנות הצירים היהודים, העלימו עין מהמחסור היהודי, שה坦נה בדلت האחורי, תמורה קבלת "דמי לא יחרץ" מהסוחרים היהודיים. בנדין בלטה במרכז היהודי. העtanן זאגלעבעיר ציטונג, שעלה עורךיו נמנה דודי, ישעה (שייען) לבקוביץ (בן אמו), הופיע בנדין, כמו עתונאים אחרים פחרות ידועים. ד"ר שלמה ויינצ'הר, סגן יו"ר העירייה בנדין וציר לסיסים הפולני זכה לאחדה רבה על פעילותו הציורית הענפה. קבוצת סופרים ואמנים הקימו את "יונג זאגלעבעיר" ופרסמו את בכוו יצרתם. מהם עמדו בקשר עם ה"יידישער ויסענשאפטליךער אינסטיטוט" (וויי"א) בוינה.

מן הרואוי לציין את הפעולות המפלגתית הענפה שקיבלה תגבור משליחים רבים ומהניגים שעברו באזרע. בין השאר יש לציין את פעילות תנועות הנוער שהגעו לשיא בתקי צפוי בימי השואה. יוסקה (Romek) חבר הנוער הציוני, היה הראשון שברח ממחנות עבוזה וה.landק אט פועלתו בניריות ארויות. מריטס בוגרט בית יעקב" ותנועת "השומר הצעיר" התרשמה מאוד מדברי מרדכי אנילביץ שביקר בזגלמבייה, והפכה לקשרית המהתרת. הם נמנעו על אלה שהחפשו דרך להימלט דרך סלובקיה והגיעו עם חברים אחרים דרך סלובקיה לארכ' ישראל וחווים אתנו עד היום.

בשנת 1941 עבדתי אצל שטלאך (Schmatloch), פולקסדייטהה מבסרביה, שפתח בית חרושת לבטריות. בקייז 1941 נלקחו אחדים מהעובדים ואני בתוכם, לתחנת הרכבת בסוסנוביץ, כדי להשלים משולחן למוחנות לעבודות כפיה. בתצלום: חברי לעבודה (אוטו לא רואים) האישה במרכז זו אמי שסדרה עם שטלאך, תמורה שוחד, אני אשוחרר כמושחה של בית החורשת. בתצלום רואים את אמי, לא הסימון היהודי - סרט שרוול בן שעלי מגן דוד כחול-באה לקראתה.

בדרום מערב פולין, בחבל זגלמבייה, היו בין שתי מלחמות עולם, שתי ערים גדולות ועיירות קטנות רבות. בשתי הערים הגדלות, סוסנוביץ ובנדין ישבו יותר ממחצית מיהודי האזור ומספרם עלה על 50,000 נפש. העיר בנדין (בנדין בפולנית) הוקמה בידי הבניינים כישוב עירוני סביר מבצר (Zamek), שהקימו מלכי פולין הראשונים. על יהודים ישבו בעיר ידועו לנו מ-1564. הם היו כ-20% מהתושבים בעיר ועסקו בענייני ממון ומסחר סיטונאי וקמעוני.

במאה ה-19 התפתח אזור זגלמבייה לאחר שהחלו להפיק מאדמתו פרום ועפרות ברזל.

בשנת 1880 היו בנדין כ-3,800 יהודים שהיה 70% מתושבי העיר. העיר סוסנוביץ (סוסנובייצה בידיש) צמחה לידיה. ב-1897 הגיע מספר תושבי סוסנוביץ ל-36,289, וביניהם 3,802 יהודים. וזאת כתוצאה מהגירה "פנימית" בתוכה זגלמבייה, כתושבי העיירות מהאזור ומהאזור להתיישב בערים הגדלות בערך פרנסטם. וכן התהוווה מצב של משפחות יהודיות שונות המפוזרות בעיירות זגלמבייה ובוישוביה השונים.

ב-1938 היו בסוסנוביץ 28,893 יהודים, 22.3% מתושבי העיר.

לודגמא: אבי, ליבוש שאנץ מהעיר לאזוי (Lazy). נסא לאישה את הלה (לאה) דנטיגר מפיליצ'ה (Pilica). הם הקימו בית מסחר למונופקטורה בסוסנוביץ שסייע צרכי בעלי מלאכה שונים, מהם חיטאים, כובנאים ("היטל מאכער") וטופרי נעלן חורף מבד הנקרא – "קמלהאר" – (Шиур-גמל Kamelhar). הם עמדו בקשרי מסחר עם ורשא ולודז', ביאליסטוק ובילץ. בני משפחתי התגוררו בעיירות שונות של זגלמבייה, בדומה לבני משפחות אחרות.

סוסנוביץ רחשה פעילות כלכלית רבה. סוחרים ובעלי מלאכה יהודים שאחזרים היו בני ביתנו, קנו בדים וחומרה בטנה, מהם הכנינו מוצרי לבוש שונים.

מתהנתה הרכבת הגדולה בסוסנוביץ שעלה צומת מסילות הברזל ברחוב Maya, לאורך רחוב מודז'יובסקה ורחובות הפולנים ב בתים (של יהודים) וידעו היה שהשוערים הפולנים ב בתים והኒקון ומשם גם כ"шибאבעס גויים". בכל ימי ראשון, הגיעו ברכבת ה"шибאבעס" (כוורים ובעלי מלאכה משלזיה) לקניות. וה"ריפערס" (המליצים) הגיעו אותן לחניות השונות של היהודים.

גירוש יהודים מסוסנוביץ
Sosnowiec - Deporting Jews

"פריז האים היה שכן שלו" – קטעים מתוך מאמר שהתרפסם ב"מקור ראשון", 13/4/2007

מאת: יעקב בר-און

הדרשה ולפובייז-קנטור מסוסנוביץ שבפולין, כתבה יומן לאורך כל שנות המלחמה והשואה, על פתקים וקרעים ניר, בעורת כלי כתיבה מאולתרים, לעיתים באמצעות גבעול של צמח בר. עכשו, בהגעה לגבורות, היומן היה לספר.

חלה, כפי שנקרה במקור, התייחסה בגיל שלוש מאביה, שלמה, בעל עסק בענף החלבנה, וגדלה עם אמה רוזה, אחיה זיק וסבתה צביה בעיר סוסנוביץ שכשילש מקרוב למאה אלף תושביה היו יהודים. מאביה לא נותר לה אף לא זיכרון עמו.

בעבר הרחוק, כאלו לא היו דברים מעולם. היא נעה בו מבט מאשים. פניו הסמיקו והוא מיהר להסתלק. המפגש המשתק הזה הביא אותה להחלטה חד-משמעית: "באוטו רגע הבניית אחת ולתميد שאין לי עוד מה לעשות בפולין. אין אפשר המשיך לחיות בקרב רוצחים אלה?"

בדרכה לארץ חלפה על פני פראג ואוסטריה. בبولוניה שבאיטליה, היכן ש"קשה להאמין שעוד נשאר מקום יפה כל כך אחריה מלכמתה כה נוראה", מצאה עצמה שכבתה במיטת שם, נרדמה על הרצפה, קודחת מחום. חלתה במלריה, ובין מיטה שם, נסcosa בסדין לבן. לדיה כשתעוררה, מצאה עצמה שכבתה במיטת שדה, מכסהה בסדין לבן. לא היה שיבחיל לבוש מדים בצעב יורוק כהה, שהגיש לה שתייה ודבר אליה בשפה לא מובנת לה - עברית. זה היה נח קנטור, חילibrיגאנדיה היהודית. היא, שבמהלך המלחמה דוחתת את כל החיזורים אהיריה, נישאה לו תוך שלושה חודשים בחותונה משותפת עם חמישה זוגות נוספים.

מתכבדים להזמיןך

**למפגש לרגל הוצאתו לאור של הדסה קנטור
"מי יפתח את השעריהם"**
ביום ד' כ"ח בתשרי תשס"ח ה-10 באוקטובר 2007
בשעה 17:00
באודיטוריום גראוסמן בקמפוס "משואה", קיבוץ תל יצחק.
במעמד – דוד פלג – שגריר ישראל בפולין
למעוניינים בהשעה נא להתקשר לטלפונים הבאים:
ת"א והמרכו : יצחק טורנר 052-3112354
ראובן אלוני 054-9981722
שמעון ישביץ 052-5469888
הDSA קנטור 050-8578957
יציאה מתחנת רכבת ת"א מרכז (ארלוזורוב) בשעה 16:00
חיפה והצפון : גדי שיינר 054-4856786

ידיוטות ראשונות שמביאים אתכם שרידי השואה בארץ ישראל:

כר נחרבה ד'ארקי, עיריה יהודית בפולין

ברנסטיין עצמו ניצל לפני שעה. בסוסנובייצה הצליח לקלב פספורט מחוץ לארץ כנתין את מארצאות אמריקה. הדבר נודע לגסטאפו, היא קבלה את הפספורט עם עוד 33 פספורטים אחרים. הודהה לבלי הפסופרים להתיעץ לפניה. באו כולם חסר אחד וביניהם גם ברנסטיין. מיד נשלחו כולם לאושוויץ. בדרך נטלו עליהם ראש הקהילה היהודית מ. מרין, אחיו חיים מרין, מזכירות הקהילה צ'ירני ז'דר' לויינשטיין, כולם נורו בדרכם לאושוויץ. קרה בחודש יוני 1943.

הגירוש הראשון – למה לא התנגדו הרעה נפתחה בולדז', שם נוצר הגירוש הגדול ואחר כך הגיעו בורשה. אלינו לא הגיעו הרעה עד ה- 6 באוקטובר 42. ידעו על חיסול גטו ורשות מפי הפליטים. רבים היו שהצליחו לבסוף ולמצוא מחסה זמני בציגטוכוב וגם בעיירה ז'ארקי. חשבנו שהרעה לא תגיע אלינו. אך היא הגיעה.

עוד יומם לפני כן, ב- 5 באוקטובר 1942 נודע דבר הגירוש, שפירשו השמדת רבים נמלטו על נפשם לאחר שהפקידו בידי השכנים הפולנים את מיטלטלים כדי שיחזרו להם בבוא היום. הם ברחו לעיירה פיליצה, שהיתה במרקח של כמה עשרות אלפי מטרים מושבי העיירה היהודים. הגיעו כ- 2,400 נפש בקרוב, בשלושת רבעים מושבי העיירה היהודים. השאר, כ- 800 נפש נשאו רחובם, שלדעתם לא היה טעם לבריחת. אלא בין כך ובין כך יפלו לידי חיות הטרף. למעשה היו הנאצים משאירים במקומות המשם כ- 8 איזוים מן האוכלוסייה היהודית, כדי להוליך שולל. גם בורשה נשאו אותו זמן עוד כ- 50,000 נפש.

ולמחרת, ביום ה- 6 באוקטובר 1942, הגיעו למקומות שומריהם נאצים, אוקראינים וגם פולנים ובלוויות השוטרים היהודיים מודיעיש "יהודים" עברו מבית לשכנית השכנית והשouterים היהודים צעקו בייידיש "יהודים החוצה". אחר כך נערך עוד בדק הבית ונאספו כ- 800 הנפשות הנותרות, שהועברו לתחנת הרכבת הקרויבה ובקרונות המות הועברו לטרבלינקה הידועה לדיראון, לא חשבנו הפעם על התנגידות כיון שסוף סוף ניצל רוב התושבים.

גם מן השouterים היהודיים שמספרם הגיע ל- 30 צורפו למגורשים 24 איש. נשאו רך 6 שוטרים וכן 30 נפש בלבד עם ראש מועצת הזקנים בברנסטיין לשם חיסול הרכווש היהודי שנשאר בתים. הרהיטים השוניים נמכרו בזיל-הוזל לשכנים הגויים. כך נמכר ארון מלובושים ב- 20 זהובים, מחיר כcar לחם וריליה. דברים יקרים ערך יותר הועברו לבית הכנסת, שנחפה למחסן ומשם לגרמניה.

הפליטים וחוזרים לבתיتهم בצענה

רוב הנמלטים מז'ארקי מצאו מקלט זמני בפיליצה, אך בעיירה זו התקיימים כבר גירוש ראשון וחודשיים ימים לפני כן. והנה נודע שהנאצים עומדים לעורך גירוש נוסף, מיד נמלטו הפליטים האומללים באשון לילה. כל אחד מצא את שער ביתו חתום בחותמת הגסטאפו, משומם כך נכנסו דרכן החלונות, בהיחבא, שלא נראה איש.

הספר נפתח ב- 1 בספטמבר 1939, היום שבו פרצה מלחמת העולם השנייה. בית הספר נהרס כליל. "האט מלכמתה היא כמו זו אזעקה. הפצעה. בית הספר נהרס כליל. הצלחה מלחמתה היא כמו זו שאחנן, הילדים, מנהלים בינוינו בחזרה? תחתה ושמעה דברי הרגעה. "הגermenים עם נאור ולא יקרה לנו דבר", אמרה אמה. "המלחמה בחזית, הוקנים והילדים לא ייפגעו", סקרה סבתה.

יוםנה מתאר איך הוטה מידיית אל המציגות האכזרית. חותבת ענדית טלאי צחוב. החרמת כסף ותכשיטים. הוצאות להורג ראשונות. הימלומיות של דמויות מוכחות, ביניין פביאן, חבר הנערים שלה. "ירק עכשי התהאנבו, וברגע אחד הפרידו בינוינו הגermenים", כתבה. אמה "הויספה" לגליה של הבת שנתיים כדי שתוכל לעבוד במתפרקת ה"שופ", בית מלאכה בעלות גרמנית, בתקופה שכך תינצל מגירוש למחנה כפיה. במחנה וזאו, אליו נשלחה, נפוצה שמוועה בדבר ביקורת צפופה של מפקד אס אゾרי, "סדייסט שאון כמושה". כשהגיע והחל במסע מטורף של התאזריות כלפי האסירים, נדהמה לגנות שלא היה זה אלא שכנה מסונובייך, בן לשפחה גרמנית שישבה שם בין הפלינים. זאת לא הייתה הפעם האחרון שבה חתראו.

בתחילת 1944 הועברה עם נשים אחרות ל"יעד בלתי ידוע" שהתגלתה כמחנה פטרסולדאו, ליד גבול צ'כוסלובקיה. שם הוטל עליה לעבוד במחלקות הבקורה במפעל לייצור נשק. כשמצאה פתק, שעליו נכתב "לבקרה, סבוטז", חבלו מהר והרבבה! החוללה לחבל במכנות ובצדוק. מדחיקה את הפה.

באביב 1945. האור נראה בקצת המנחה. הגermenים נמלטו. קצין סובייטי נכנס למחנה בקריאת חופש. "בבכי היסטרי ובצחוק קולגן רקדנו והתחבקנו". האב האושר היה קצר מועד. הדסה חזרה לעירה, סוסנובייך, כשהיא תרה אחרי אמה ואחיה, ולא גילה אותם בין החיים. ביתה, ברחוב סטורה 11, עמד על תלו אבל היה מואכלס במשפחות אחרות. כששלה את השומרה הפולנית על משפחתה, זו התעלמה ממנה. לא היה עם מי לדבר. אלה שזכרו אותה, השיבו בשלה.

היה לה עוד חשבון לסגור. היא ניגשה אל שכינה בעבר, משפחת לסקין, משפחתו של פריץ האיס, קצין האס. אס שבא להפיל את חותמו על מחנה ויזאו. "כמה טוב שנשארת בחו"ם". כשב�다 לצאת ממש, לא האמינה למראה "אך אני לא נגעתי במאומה". כשב마다 יצאת ממש, לבוש בגדי פועל כפי שהכירה אותו מילדותה, ראתה אותו חזר מהעובדה במוסך של דזוזן, בדיקות כפי שנаг

ידיוטות ראשונות שמביאים אתכם שרידי השואה בארץ ישראל:

כר נחרבה ד'ארקי, עיריה יהודית בפולין

"אני הגבר ראה עני בשפט עברתו", במילאים אלה של המקון הגודול ב"אייכה" יש לפתח את הפרק הזה של חורבן עיריה אחת בפולין, ספר אחד האודים המוציאים ש丑ב את גיא ההרגה בפולין בחודש ינואר 1944. רק לאחר טלולי מוות שקרה לתאר אוthem כמוו, הצליחו להגיע לחוף מבתחים בארץ ישראל ועדין מראות השואה האiomה מרוחפים לפני עיניו.

ירק מקרה הוא שנשארתי בחיים. הייתה לא פעם בשורת המוצאים להורג ביריות, לא אחת עמדתי בשירה שעמדה להשלח לאושוויז ונצטלטי", אמר האיש ו��לו נשאר חdonegi, לא מעלה ולא ירידות, כאלו לא בו איירע כל זה. ומודביו על עיר מולדתו ז'ארקי, עיר המ"ל העברי המפורסם אברם יוסף שטיבל, בפולין הקונגרסאית הדורמית מערבית, השתקף חורבן של מאות עיירות יהודיות שהיו פזורות ברחבי פולין על מיליון יהודין.

יום ב' השחור
בימים ו' פרצה המלחמה ובימים ב' הגיעו הנאצים לעיירה. ליום הזה קראנו יום ב' השחור. השבעה הראשון היה שבעה أيام. עשרות יהודים ופולנים הוצאה להורג, לשם הטלת אימה בלבד. אחר כך כאלו שבו החיים הנורמליים למסלולים.

בחורף הראשון של הכיבוש היה ממש פרוטספריטי בעיירה. הגermenים לא עשו כמעט כל עיה מיוחדת ליהודים. אמנים מזמן לזמן היו בהלות, אך לא הגיעו הדבר למידים גדולים. החיים הציבוריים התנהלו כסדרם. בראש מועצת הזקנים העמד ישראל יהושע ברנסטיין, ציון ייזוע בעיירה. השלטון הפנימי היה בידי המועצה היו גם כ- 30 שוטרים יהודים. כל הארגונים השונים המשיכו את קיומם במחתרת. הנעור היה פעיל מאוד. גם חווה קללאית נסודה בשנת 1941 שהתקיימה בעיירה עד התחלת הגירוש הראשון בဩטובר 1942.

גORLDו המר של מנהל הגיינט בורשה ומשפחתו ראש הגיונט בורשה בראנשטיין התענין במקצת חלוצי זה וסייע לו בקיומו. מן הרואי למסורת כאן על גורלו המר של האיש הזה ובני משפחתו. בראשית הגירוש מורה בראשות ב- 1942 ברכח עם אשוטו ושני ילדיו לינסטוב. שם הצליח להחביא אותם אצל פקיד הגסטאפו, כМОון בכוח שוחד רב, והוא עצמו יצא לsusenovic, מקום בטוח יותר.

והנה מעשה שטן, נסע אותו פקיד הגסטאפו מצינטוכוב ובמקומו בא פקיד אחר. הוא לא תחשב במעשה חבורו, הוציא את האישה ושני הילדים יחד עם נשים וילדים אחרים ושלחים יחד למחנה ההשמדה בטרבלינקה. ועד ראייה, שנמלט משם, סיפר כי ראה איך הפשיטים ערומים, הכניסוocr צראף הגזים הרעלים.

שם הינו עד חודש יוני 1943. עד אז נשאו במקומות רק כ-3,000 יהודים. מזמן לזמן היו לוקחים מתחמי הגטו והו שולחים למחלנה עבורה בעיר סקארז'יסקי. מחלנה עבורה זה היה מבחן עבורה אמתי. היו עובדים שם 18 שעות עבודת פרך ביום ווינוו 150-15 גרם לחם קלוקל ומעט מים. היה הכרח למלא מקום זמן לזמן את מקום המתים וגטו צינסטוכוב שימש מקום מילואים.

בצינסטוכוב עבדו יהודים הגטו בתאי החירות של האסאך וראקוב, שייצרו כל מיני סחורות בשבייל חיל התעופה הנאצי. הגטו נתקיים כאן עד חודש יוני 1943, ואז חוסל.

בנדין אין מאמנים שהרעה תגיע אליהם
בצינסטוכוב, הוסיף המספר, הימי רך זמן קצר. משם עברתי לבנדין בחודש ינואר 1943. מצב היהודים הי טוב בערך. הם לא האמינו שהרעה תגעה אליהם. שמעו את הנעשה באזרוי פולין האחרים, אך השלו את עצם, שעבודתם למען המאמץ המלחמתי הנאצי היא חשובה כל-כך, שאוטם ישאירו בחיים. אך לנאים הייתה מדיניות יהודית משליהם ולא החשבו בדעתם של היהודים. וב-1 באוגוסט 1943, חוסל גם גטו בנדיין שהיה בקאמינוקה וכן גטו סוסנובייך שהיה בשרודולה. יחד השמדזו אז כ-30,000 יהודים. הם נשלחו לאושוויץ, למחלנה המוטות. בשרודולה נשארו עוד 300 יהודים. כ-1,200 יהודים ובקאמינוקה כ-120. בנדין עצמה נשארו 300 יהודים וברודולה חוסלה אחר-כך כולה.

ההצלה
המספר עשה עוד כמה חודשים בחלק הגויי של בנדיין. היו רחפו מנגד תמיד. היה מתחפש כל הזמן, גידל שפם בונסח פולני כדי שלא יכירו אותו. ולאחר הרפתאות שונות הצלח להמלט על נפשו בראשית ינואר 1944, עד שהגיע לחוף מבטחים.

מה היה עם בני משפחחת שטיבל
איזהו של א. שטיבל לא ניצלו מגורל שאר היהודים. אחד מהם, חנו שטיבל, התחבא בביתו לאחר הגירוש הראשון. באחד הימים ראהו מציז' מון החלון ותפסוונו ובא קיצו ביהודי עם 100 היהודים שנשלחו לטרבלינקה. האח השני, ישראל, שגר בורשה, עקבותיו לא נודעו.

בעיריה זו ארכיק היתה ספריה גדולה לתפארת, שנסודה ע"י א. שטיבל, היו בספרים לאין ספור, בהם גם ספרים יקרים ערך. עם הפלישה הנאצית חולקו הספרים בין הנעור, כדי להציג מקצתם. אך עם הגירוש רוקנו הבתים ונמצאו גם הספרים. הם הועמסו על עגלות והנאצים מכרים כניר משומש.

1944. **הכטבה התפרנסתת בעתון האוז**

פגישה גורלית בליל ראש השנה

מאת שמישון דיאמנט

הסיפור שודר לפני מספר שנים בקול ישראל

שנת 1943 הייתה שנה הרת אסון לעם היהודי. מוכנות ההשמדה של הנאצים עבידה במלוא הקיטור. במקביל לשמדת קמו צערירים יהודים מארגוני בתנועות נוער וחילתו לא להיכנע. הם הרימו את נס החתוגות וחיפשו דרכי הצלחה. הפתח נפתח ע"י בריחה מפולין דרך סלובקיה להונגריה. חיים טננורצל שהצליח לבסוף לסלובקיה, גילתה קיימת אפשרות הצלחה היהודות לקונסטלציה מיוחדת, של הפסקת הגירושים מסלובקיה. הוא חזר לפולין הכבושה, לוגמבהיה בכדי לעורר ולארגן קבוצות יהודים לעבר בנתיב הצלחה זה.

בראש השנה 1943, בשעות הערב, עמדתי מיוASH ורעד בתחנת החשמלית כדי לחפש לי מקום לינה ומחסהليلת. ראייתי דמות מוכרת. עינינו נפגשו, התקרנו אחד לשני ובקט פתאום, חיים טננורצל סיפר לי על מטרת בואו חזרה מסלובקיה. הוא סיפר לי שקיימת אפשרות להציג רבבות יהודים ולמטרה זו הוא מוכן לסכן את חייו. המפגש הגורלי הזה אפשר לי לחדש את הקשר עם החברים ולהברית, לאחר עשרה ימים, את הגבולות. ביום היכירויות, דרך רומניה וטורקיה בשנת 1944. חיים טננורצל נתפס ע"י הגרמנים עת עסוק בהצלחה וחוצה להורג. יחי זכרו ברוך.

ארנון יעצאי זילטביה
משתתף באבלה הכבד של חברתו
פולה איזנברג לבייט פרשטיינפלד מצ'לז'
במוות עליה אחותה פלה שרר ז'יל
We express our Sincere Condolences on the Lost of
Fela Szerer (Ferstenfeld)
Born in Czeladż Passed away in Lillehammer, Norway
תנחומים למשפחה -
Zaglebie world organization

כל הימים היו מסתתרים במוחבאים שכל אחד הכנין לעצמו, במרותפים או בעליות הגג. כיום הם יזועים בשם בונקרים ובהתגוננות היהודית הרבה. איש לא העז לעזוב את מקומו ביום מפקח המשטרת הנאצית. ביחיד היו בז'ירק 12 שומרים נאצים קבועים חוץ מ-20 שוטרים פולנים. רק בלילה היו מעיינים נשארו במקומות באופן רפואיים. שם הוכן בשbillim מעט לחם 30 היהודים שנשארו במקומות באופן רפואיים.

ומצריכי מזון אחרים, שהיו לוקחים אותם לבונקרים. מספר האוכלוסייה היהודית ביימי העירה הייתה כבבית קברות גדול אחד. מספר האוכלוסייה היהודית שלם הגיעו בה כ-75 אחוזים. עתה הושליך הט. אפשר היה לעבור בלילה רחובות שלמים מבלתי היתקל בבן אדם. חורבן.

ב-7 בתiya חומה ברודומסק
שלשה שבועות חיו בבורקרים האלה. לא ידעו מנוחה לנפשנו. המות היה אורח תדיר אצלנו. והנה נטרסמה דיעה מטעם שלពנות הגנרגוברמן שעלה כל היהודי העירוני עזין בעולם החיים, לפחות ארבעה גיטאות שהוקמו בכל מחוז. היהודי הוגנו לגטו בעיר רודומסק. במקומות נשארו רק שלושים יהודים עם בורנשטיין בראש. אגב; 30 אלה, ביום חיסול הרוכש והשמדת גטו צינסטוכוב שלשים העברו אחר-כך, הועברו אחר-כך לגטו רודום ומשם עם שאר היהודים נשלחו לנגיא המשודה - לטרבלינקה.

הגטו בעיר רודומסק היה בשבועה בתיה חומה גדולים. אוכסנו בהם כ-5,000 נפש. הצלופפו יחד כ-20 עד 30 איש בחדר אחד. הם ישבו וחיכו למותם. מי שקצת כסף היה בכיסו קנה אוכל מהגויים בסביבה (היציאה מהגטו הייתה לא הניתה חמורה כל-כך). שם היו מ-30 נובמבר ועד ה-6 בינוואר. אותן יומיים שוב השוטרים הנאצים, האוקראינים והפולנים מזינים בכל נישק, אספו את קרבעוניהם, הטילום לתוכן קורות המות לטרבלינקה. ובא הקץ על גטו רודומסק.

4 ניצלו במתן שוחד
רק ארבעה אנשים ניצלו אז מן השמד. כשהנספו יחד לשירות הצלחנו לשחרד את השוטרים הנאצים. כל איש שילם 1,000 זולבטים דמי גולגולות ותמרותם הינו לנו לבrhoה לעבר הפולני של העיר. וכך פנסנו שקצים, שאימנו להלשן עליינו. וגם להם שילמנו כופר נפש. לא הרחכנו לכלכת ונטקלנו בשוטר נאצי. הוא ערך חיפוש אצלנו ומשלא מצא שום תעודות החזינו לנו. בכל זאת הצלחנו להמלט מגטו רודומסק מכמה יהודים. נשארו לראשונה ב-23 יהודים ואחר-כך אף הם נורו בידי הנאצים.

מרודומסק לגטו צ'ינסטוכוב
מרודומסק הצלחתי לבrhoה לגטו צ'ינסטוכוב. זה היה בראשית 1943. הגטו נמצא ברחוב נאדייצ'ינה והסמטאות סבב. היו שם אוטו זמן כ-6,000 יהודים. כולם מובגרים. לא היה כמעט ילד בכל הגטו. כולם נשלחו עוד קודם למחנות ההשמד. "ילדי יהודים בגטו היה כפלא", אמר האיש וזה הפעם הראשונה שколо נטרעד קמעה מהתרשות.

דאן-מארי לוסטיד'ה

לפני זמן מה הlk לעולמו הקרדינל זיאן מاري לוסטיז'ה.

LOSETZIAHN נולד ב-1926 כאחרון לוסטיגר, בן למשפחה יהודית מבנדין שהגירה לפריס. מאימת הנאצים שלחו הוריו את בם הצעיר לעיר אורלאן, 80 קילומטרים דרומית לפריז. שם, כשהיה בן 14, התנצר ואמץ את השם זיאן-מארי. שנתיים אחר כך, בספטמבר 1942 נשלחה אמו לאושוויץ-בירקנאו, ממנו לא שבה. אביו שרד את המלחמה נותר יהודי לוסטיז'ה כיהן כארכיבישוף של פריז במשך 24 שנה והפך לאחד מאנשי הדת הקתוליים המשפיעים ביותר בצרפת.

LOSETZIAHN היה ממוקבבו של האפיפיור הקודם, יוחנן פאולוס השני. הוא ייצג את האפיפיור בטקס ציון 60 שנה לשחרור מחלנה אושוויץ, שם מתה אמו.

"מעולם לא חשבתי ولو לרגע להכחיש את זהותי היהודי. להפ", אמר פעם. בן 80 היה במוות.

אנשי זילטביה פגשו אותו בשתי הזדמנויות. בפעם הראשונה: באוגוסט 1993, כהוזמן ע"י ראש עיריית בנדיין לחונכת אנדרטה במקומות בו עמד בית הכנסת הגדול של בנדיין שנשרף ע"י הגרמנים ב-9 בספטמבר 1939.

דאן-מארי לוסטיד'ה במודיעין - 1995
באותו היום בו נחנכה אנדרטה בבית הכנסת, השתתף לוסטיז'ה בהקדשתلوح זיכרנו לכומר מיצ'לז' זבקי אשר תזק סיכון עצמי, פתח את שער הכנסייה להצלת יהודים אשר ברחו מארצ'ה שטיז'ה בעצרת יום השואה. בפעם השנייה: בעת ביקורו בישראל השתתף לוסטיז'ה בעצרת יום השואה ליהדות זילטביה במודיעין בשנת 1995. באותו מעמד הnia זר ביד היזרנו. אברהם גריין

העולם הוא חי ונושם בתוכנו

מדברי אל"ם (מייל') זאב לירון (לונדר) בעת ביקור משלחת חיל האויר בפולין...
תרגום מפולנית לדרכם שנשא זאב לירון בינוי 2007 בכיכר גיבורי הגטו בנדין.

אל"ם (מייל') זאב לירון עם משלחת חיל האויר ליד אנדרטת בית הכנסת בנדין
Holocaust Survivor, IAF pilot, Colonel (Ret.) Zeev Liron (Londner of
Bedzin), at a ceremony held next to the synagogue memorial in Bedzin

טרור, ושיטות אחרות שתכליתן הייתה אחת – מוות ושריפה. את אף המנזרים, סייר כי הכל נעשה בהתאם לתכניות: בניית המחנה לא על אדמה גרמנית, נתיבי רכבות המובילים לעליון, ואסירים ככוח עבודה. הוא ביצע את תפקידו על פי מסורת המשמעת והדיקוק הגרמני.
אבל, חרב זאת היו תקלות: מדי פעם, היו בעיות בהפעלת תא הוג, חוסר תאום בהגעת הרכבות וכתוצאה לכך חיכו לעפמיים משלוחי אנשים בחורשה קטנה שעתה עד שהגיע תורם לתאי הגז. הcabנשנים לא היו מספקים יעילים ולא היו מוסוגים לחזק את קצב הנדרש. אלה היו הביעות הרציניות של הס בעבודתו וביצוע משימתו.

בינוי 2005 יצאתי כחבר במשלחת עם נשיא המדינה לארוע ציון 60 שנה לשחרור אושוויץ על ידי הצבא הרוסי. האירוע הזה התקיים קרוב מאד לההיסטוריה תאי הגזים והכשניהם. פרופ' ברוטשטיין אמר אז: "אנו כאן על בית הקברות הנגדל ביותר בעולם, אבל בלי קברים ומצבות". מיסיבה זו אני רואה מקום זה – אנדרטה סמלית עבור כל יהודי בנדין. אנחנו, שנולדנו בנדין, נחזר לבקר במקום זה. ארגון יוצאי זגלמבה, בראשותנו של אברהם גריין, מארגן קבוצות, הקוללות, דור שני ושלישי של השואה. אנו מקיימים שהצבא הישראלי יכול בנסיבות אלו בפולין את העיר בנדין. אני גאה להגנה לישראל שלוחה משלה משבנות לפולין, על מנת שיכירו מקומות, מסורת ופעילות של יהודים אשר כבר אינם. חלק גדול של האוכלוסייה בישראל – השורשים שלהם בפולין. היחסים הטובים בין פולין וישראל מסיעים לבצע את הביקורים בהם משימה היסטורית.

*[ברק יוסלביץ' (1764-1809) לוחם היהודי לחירות פולין במהלך מרידת קווצ'ושקו]

איש יהודי בנדין לא היה מסוגל להעלות על דעתו... רשמי מסע לפולין, משלחת צה"ל עם העד זאב לירון

מאת: אמיר השכל

על הקשר המיחד בין היהודים לפולנים בעבר ובהווה. בתום הטקס הונחו זרים לרגלי האנדרטה, והושמעה "התקווה" כשירקע מתנופפים דגלי פולין וישראל.

מכיר גיבורי הגטו נסעו לאוזר בו עמד בית הכנסת של בנדין, אותו בית הכנסת שנשרף על ידו יושבו ב-9 בספטמבר 1939. זאב סייר על הלילה הנורא החואן ועל הכומר מיציסלב זבקי שהציג את היהודים שהצליחו ברוחה מבית הכנסת הבוער. כמו כן סייר על ילווטו בנדין למרגלות ה"זאמק", המזודה שהוקמה על ידי המלך הפולני קוז'ימייז' הגדול באמצע המאה ה-14 ועומדת על תיליה עד היום והראתה לנו את בית סבו שנמצא בקרבתה מקום.

לאחר תפילה "קדיש", למרגלות ابن הזיכרון בבית הכנסת, נסעו לראות את מתחם הדירות שהיו בבעלות משפחת לירון (לונדר). כל המשלחת, על מאיים נציגיה, נכנסה לחצר הפנימית. על פי עדותנו זו הייתה הפעם הראשונה שהוא חוזר לחצר הפנימית מאז גירוש המשפה לגטו, את ההתרgesות ניתנו היה לראות על פניו של זאב ולשםօע בקומו.

בתום הביקור בנדין חזרנו לקרקוב לביקור ברובע היהודי ובפודגוזיה, שם היה הגטו היהודי בתקופת המלחמה.

ביום החמישי, האחרון למסענו, ביקרנו באושוויץ ובבירקנאו שם הושמדה בין השאר קהילת יהודת בנדין עם חיסול הגטו באוגוסט 1943. את מסענו חתם טקס שערכו מול שער הכנסת המפוארת למחנה בירקנאו. איש יהודי בנדין לא היה מסוגל להעלות על דעתו של שישה ארבעה שנים לאחר השמדת תעשיית מלחמת צה"ל, הצבא של מדינת ישראל העצמאית, בראשותו של אל"ם במיל' זאב לירון לחלוק להם כבוד אחרון.

אני נרגש לעמוד בכיכר זו ולספר לחבריו בחיל האויר הישראלי על בנדין שלפני המלחמה ובזמן הכיבוש הנאצי. לפני כמעט 650 שנה, המלך קוז'ימייז' הגדול, בנם מצודה על גבעה, קרוב לנهر הפשמזה. החל מהשנים הראשונות של העיר נרו בה יהודים. הם קיבלו זכויות של אזרחים וחילו לבנותה בה את עתידם. משך כל התקופות ליהודים היה חלק חשוב בבנייה העיר. כשהיה צורך למלחמה ולחגון על אדמה זו, לדם היהודי והנוצרי היה אותו צבע ווירה. ואכן היה ברק יוסלביץ' שרת למפקד כוחות בקרוב ואף נפל בו. על כך קיבל אותן הצטיניות הגבורה ביותר בפולין. כהוראה על החטיניות וגבורתו הוא זכה שיוינצת שמו באחד מרחובותיה של בנדין – רחוב ברק יוסלביץ'.

ולדתני בנדין בן ליוכבד ולישראל לונדר. ב-1842 היה לסבא-רבה שלי, שמעון לונדר, חוזה עם עיריית בנדין לפרקי שער גדול בכניסה לעיר. היינו משפחה גוזלה בנדין וחינו בה במשך הרבה שנים. בנדין הייתה עובי מוקם הלידה, המשפחה וחברי ילדות. המזודה הייתה כאילו שלי, שיחקתי שם הרבה והייתי מאושר. מגיל 11 הייתה צופה וחבר תנועת "הנוער הציוני". החלטתי לבית הספר ולא הריגשתי הבדל בין יהודים לפולנים.

משלחת חיל האויר בכיכר גיבורי הגטו בנדין
Israeli Air-Force delegation at the Ghetto Heroes Square in Bedzin

בנדין הייתה נשמה יהודית וחיה תרבות עשירים. היא כונתה "ירישלים דזגלמבה". אפילו يولאן טוביס, המשורר הלאומי היהודי פולני, הוציא באחד משיריו את העיר הזאת: "השתעט בנדין קיימת בפולין וכיכר המשחר בתוכה...". אבל כל זה עבר ונחרס. העולם הזה לא קיים יותר ואיתו התושבים היהודים. אולם כל עוד שזכירנו קיימים המקומות והאנשים, העולם הזה חי ונושם בתוכנו.

כמעט 64 שנים חלפו מאז היום בו הוחזרתי לגטו בלילה יחד עם הנזיך לוטניגר, לאחר ניסיון לבצע פעללה, כשתפסו אותנו הגרמנים והוציאו אותנו עם המשלו הראשון לאושוויץ. בגטו היו 30,000 יהודים, כולם, כולם, הגיעו לגיהינום זה אשר נבנה והוא מוקן בגורלה מותנת להשמדת מיליון יהודים ואנשים מארצאות הכבשות על-ידי גרמניה.

היהתי אסיר בבירקנאו שהיה מפעל, בית חרושת שמטratio ליצר רعب,

הכרתי את זאב לירון בסוף שנות השבעים עת שרתנו שנינו בחיל האויר. בספטמבר 2004, לאחר 23 שנים שלא פגשנו האחד את השני, נפגשנו לראשונה אקרים בשדה התעופה של קרקוב. זה היה שינוי לאחר שפרשטי לגדלאות והחלתי להדריך משלחות של צה"ל בפולין. בעקבות המפגש, חדש הקשר בינוינו ובמהלכו סייר לי זאב את סיור משפחתו ששורשתו עמוקה בעיר בנדין זגלמבה. בינוי 2007, זאב לירון, לבוש מדי אלים של חיל האויר, הוביל משלחת של כ-200 קצינים, נגדים, אנשי מילואים ונציגי משפחות שכلوות בפולין. התחלנו את המסע בורשה, שם ביקרנו בבית הכנסת נז'יק. ביום השני יצאנו לעיירה טיקוצין, ליר לפורובה שם נרצחה כל קהילת יהודי טיקוצין ומשם למחנה ההשמדה טרבלינקה. את היום השלישי החלטנו להתחלנו בבית הקברות הישן של לובלין ומשם למחנה מיידנק.

יום לפני הגיינו בנדין שמענו את עדותו האישית של זאב. את הביקור בנדין התחלנו בבית העירייה בקבלת פנים חמה וידידותית של ראש העיר ומשםיצאנו לטקס رسمي בכיכר גיבורי הגטו. בכיכר, שנמצאת ברובע קמיונקה בו היה הגטו של בנדין, הקימה העירייה אנדרטה מרשימה לזכר הקהילה היהודית המפוארת של בנדין שהייתה והושמדה.

מן ה开头 המיחוד רואין בנדין בבית העירייה בקבלת פנים חמה וידידותית של ראש העיר בנדין נשוא דברים בטקס והדגישו את הקשר המיחוד בין יהודי בנדין והפולנים המקומיים ואת תרומתם הייחודית של היהודים, לאורך כל הדורות, לעיר ולאזרה. זאב לירון, לבוש מדי צה"ל, שהיה באוטם ימים אפלים בפולניה. הוא דיבר גם "הנוער הציוני" ואיש המחרת בנדין, נשא דברים בפולנית. הוא דיבר גם

עדים במדים / אוחד רוזן

הממשלה צעודה ותמשך לצעודה בין עפר ואפר וגשם וברקדים
במסע מתמשך שסופה לא נודע, היא צעודה לזכר שרשיה מיליון
ונשבענו כלנו שלא נשכח - ושמנצ'יר זאת תמיד לדורות הבאים
ובאהת אמו על החתום - משלחת צה"ל, העדים במדים.

אוחד רוזן, נינה של אסתר דרור ז"ל לבית סנדומירסקי מבנדין, מהפעילות הראשונות
בארגון, כתבה את השיר בעת המסע "עדים במדים" - משלחת מפקדי צה"ל לפולין.

אוחד רוזן באושוויץ
Ohad Rozen in Auschwitz.
Ohad is the great-grandchild of
Ester Dror (Sandomirsky of Bedzin)

אננו נועסים בדרכים והשמות של הערים, מוכרים כל כך. סוסנוביツ, בגין, זומברובה גורניצ'ה, שצימיישיצה, אולקובש, וולברום. השמות מוכרים כי שמעתי עליהם בילדות וזה נשאר.

נסענו לאושוויץ. אמי נשארה במלון בקרקוב. לאורך כל השנים הייתה לי הרגשה שאני לא חיבת להיות שם, כי מה שקרה שם כנראה הווער אליו בדרך מודעת או לא מודעת, דרך משפחתי ולכן פיזית אני לא חיבת להיות שם. יכול להיות שהיא לי גם הרגשה שלפחד מהמקום.

המצבה של אליעזר
שלום פילץ',
הסבא-רבא של
אלנה זיידן בבית
הקבורה בסלבקוב
The Matzeva of
Eliezer Shalom
Filzer at the
cemetery in
Slawkow

אבל הפעם החלחנו להגיאו לשם. אמי לא מרבה לספר על תקופת השואה ועשה זאת בקושי רב. עצם הדיבור על הנושאים האלה עולה לה במאם נפשי רב. אבל מדי פעם כבדרך אגב מתגלמים לי דברים חדשים.

אחד מהගליים האלה היה לפני כמה שנים, כאשר שאלתי אותה האם היא יכולה לדעת לאן לקחו את אהמה ואחיה הצער יוסי. "מה זאת אומרת לאן, לאושוויץ.... את כולם מסלבקוב לקחו לאושוויץ.... מה, את לא יודעת?!"

אני נאלמתי דום. "איך את יודעת את זה?" שאלתי בהיסוס. "תסתכלי במפה... תראי כמה קרובים היו לאושוויץ.... חוץ מזה, זה דבר דווע....".

אני חשבתי שזאת הייתה הקודזה שמאז חשבתי שאולי אני כן צריך לנוטע לשם.

אליה, בתיה לקרה אותה מהחרף בשבי-צ'יון כמה צדפים ובגנים והניחה אותן ליד הקרטוטריום באושוויץ וליד האנדרטה בבירקנאו.

זיידן-שטיילברג, בתה של פלה זיידן (פילץ') מסלבקוב, כתבה את הדברים בעקבות מסע לפולין בקי"ז 2006.

מימיננו - תמונות של אחינו, משMAILMO - גרות בערים מתחתיינו קברים בני עמו, מעליינו - שמי-עד אפורים ובינותם כלום איז פורצת, שירה של קצינים יהודים בשילוחות איתנה ונמרצת - משלחת עדים במדים.

זו שירת של צבא המולדת, זקופה-ראש נישאים בגאון ונושאים הם על נס לתפארת, מרימים הם דגלי זיכרון ולפניהם חמישה תריסרים של שנים, מי בכלל האמין או פיל שיבואו עד הנה מאות חיילים של צבא ההגנה לישראל.

הם יבואו בצד בוטח, את פניהם לא יסבו אחריהם לא באו ללחום או לנצלת, הם באו עד כאן רק לזכרו ולמשמע הפוקה ינוע המסדר, ולמשמע הפוקה יעמוד בו פיו שאגה וקריאה אדירה: לא ניתן שיקחה שוב, לא עוד!

על המשמר נעמוד בשדה ובעורף, אם צריך גם נקריב את חימר כי נדרנו הנדר להגן ולשמור על שלומו ושלום בני עמו אם צריך - נלחם, אם צריך - נתכנן, אם צריך גם נחוץ בשינוי במדינת ישראל, מקום מوطטנו, שאוتها גם נוריש לבניינו.

היו אנשים שגורו פה... מאת: אילנה זיידן-שטיילברג

ידעתי שאגיע לפולין. متى, לא דודתי. הנסעה הזאת "ישבה" לי בראש הרבה מאד זמן. לא אחת דחתי את המחשבות על הנסעה לזרים אחרים. פתאום בשונה שעברה הגע הזמן. נסעה עם מקומות שקרים למשפחה. כך נוצר לו מסלול החללנו שנוסעים רק למקום מסוימת משפחחה. נסעה עם מקומות לא תיירותיים, אך מאד מאד קרובים ללב. מקומות שמשמעותם של משפחתי. כאשר הגיעו לפולין ושמעו את השפה, פתאום הכל היה קצת "ביתני" שכזה. "כולם מדברים פה פולנית..." אמרנו אחת לשניה בחצי חוויך, בת דודתי ואני.

הגענו לסלבקוב.امي נולדה וגדלה שם עד גיל שבע עשרה. לא מזמן היא סיירה לי שבאהיה שחיי בצעירותו בהמבורג, לא פחד מהגרמנים. להיפך, כאשר פלו לפולין הוא אמר למשפחה בוגאה מסויימת:

"עכשו אתם תראו איזה אנשים תרבותיים הם הגרמנים... איזו ומה גבואה, איזו השכלה יש להם...". וכשהגענו לסלבקוב,לקח את אמי, הילדה, לראות את התהילה של החילאים הגרמנים. אמי זוכרת היטב את כניסה הגרמנים לסלבקוב על אופנוני התלת-גלגול שלהם. הגיעו לרחוב סט. יקובה 13, בסלבקוב. הנה בית אמי. והנה מרד הרחוב בו היו משחקים בגלשה על מזחלות בשלג. במעלה הרחוב עומדת כנסייה קטנה, במעשה בית תפילה נוצרי קטן עם צרכי פעםונים. בחרוף כאשר היה סערות ברקים ורעים, היהocomה המקומי מצלצל בפעמוני כי הם האמינו שהזיהיגרים ליטערה להחילש.

הלכנו לעבר היכר המרכזית ובית העירייה. אמי סיירה שרוב החנויות בכיכר היו של יהודים. בית המרקהות עדיין קיים באותו המקום. הלכנו לכיוון בית הכנסת. מצאנו בניין ועליו שלט המציגו, שבנין זה היה חלק מבית הכנסת של סלבקוב עד לכיבוש הגרמני. עכשו הבניין משמש כמחסן למכתירים אלקטرونיקה.

עברנו ליד בית הספר בו למדה. חפשנו את בית הקברות היהודי היישן. ידענו שהוא נמצא מחוץ לאזור בקצה השדה, ידענו שזה בית הקברות. נכנסנו דרך שער ברזל. המצבות נוטות על צידן. ספרדים ושחדים גדלים מסביבן.

על המצבות שמאות מוכרים, פילץ', גלייטמן, מקלברג, הרציגר, שיקמן - שמות של משפחת אמי. הגיעו מצבה של אביו, קלומר סבא של אמא סבי, אב אמי. לידו נמצאת המצבה של אביו, קלומר סבא של אמא "אליעזר שלום פילץ". על המצבה שלו יש כתוב: "אליעזר שלום פילץ". איש תם וישראל שמים. לא סרה מפניו יראת אלוקים. יומם ולילה לא פסק מעבודתו. עזב אותנו ובצורך החיים נחלהנו. זכה להנות תמיד מגעינו. רוב שנותינו שפך לה תפילה. שלום על משכבותינו תהיה מנוחתו". הדלקנו נרות, והסתובבנו עוד בין בין המצבות. אחר כך חשבתי לעצמי שבית הקברות הזה, הכל כך יפה, בחיקת העיר הקטנה בקצת השדה, מהוות את הקשר הישיר והיחיד למה שהיה כאן ואין לנו עוד. היו אנשים שחיו פה והיום אין להם כל זכר, אולי מעולם לא היו כאן.

ארגון יוצאי גלמבה
משתתף באבלו הכבד של
שי צילאג, מרכז מרכז הארגונים
במוח עליו אחים
יוסף זיל
תנומאים למשפחה

ארגון יוצאי גלמבה
אבל על מות החבר
אהרון בציה זיל, יליד גלמבה
מפעלי ארגון ברגן בלון וממייסדי קיבוץ נצר סירני.
תנומאים למשפחה ולהתביבו

בית ספר "יבנה מזרחי"

מאת: זלמן גיטלר

במהלך הימים למדנו גם גمرا ומשניות, וכן לימודי חול כמו: גיאוגרפיה, מתמטיקה, היסטוריה יהודית, היסטוריה פולנית וככלית, ספרות ושירה עברית ופולנית, שפה גרמנית וכו'.

ב"יס" "יבנה מזרחי" שכן ברוח פוטוצקנו 5. הבית הניל לא היה הגובה ביותר בביור בבדנין. היו בתים גבוהים ורבי קומות ממנה. קיעו הרחוב הארוך ביותר היה מרוחן קולונטיה עד מלאקובסקה, כמעט עד עוז' א. בן טוב, א. דפניר (לימים סגן פקיד שומה מס. 5) ועוד תלמידים מצטיינים נוספים שבאו מפלגתו בתהומי העונות והתשואה.

בשנת 1931 ח.ג. ביאליק הוזמן לבקר בו לאחר שבית הספר זה היה איקוני ושפת ההוראה בו הייתה עברית. התלמידים לא ידעו ממי הגיעו והוא דרכם לקרהת האירע החשוב. ואכן, בקיץ של אותה השנה, הוא הגיע לביקור כדי לברך את התלמידים בשלו.

המושור לא דילג בביקורו על שם ביתה.

בבית ספר "מזרחי" היה בית ספר אוטונומי פרטני ולא כפוף לשום מפלגה זו או אחרת ושמו היה "יבנה מזרחי". למדיו בו: פרופ' פראור, חוקר הצלבנים, פרופ' אפרון (קמינסקי), חוקר תקופת החשומניים, ש. הרצברג, עוז' א. בן טוב, א. דפניר (לימים סגן פקיד שומה מס. 5) ועוד תלמידים מצטיינים נוספים שבאו מפלגתו בתהומי העונות והתשואה.

המנחים של "יבנה מזרחי" היו: ד"ר גוטסדיןר, ה. ברקוביץ, ד"ר רכטמן. כולם היו חילוניים, פרט למנהל בית"ס מר פילץ, שניסה לאlez את התלמידים להשתייך ליישומר הדת", אולם, לא הצליח, כי התלמידים העדיפו תנועות נוער ציוניות חילונית.

בתהcolaה בלו"ג בעומר צעדו תלמידי "יבנה מזרחי" יחד עם קבוצות הנוער הציוני וגורדיוניה.

יום הלימודים ב"יבנה מזרחי" החל בתפילת שחרית, שהיא בעצם השיעור הראשון. שיעור זה התקיים ללא נוכחות מורה. התלמידים התפללו ללא טלית ותפילין.

לזכרם

אנו מודיעים בצער רב על פטירת יקירתנו

נחמה (נטקה) פיפש ז"ל

לבית ווקשלג מבנדין

שנפטרה בח' באב תשס"ז - 23.07.2007

בתה וחתנה, שרה ואבי מגד

ארגון יוצאי זגלמבה
אבל על מות החבר

אפרים לונדר ז"ל, ליד בנדין

מוותיק הפעלים בארגון

שנפטר בכ"ד בתמוז תשס"ז - 10.07.2007
תנחומים למשפחה

ארגון יוצאי זגלמבה
משתתף באבלו הכבד של
아버ם פרסלר, נציג ועידת התביעות בישראל
במותו עליו אשטו

יהודית אידת פרסלר ז"ל

תנחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדע עוד צער

ארגון יוצאי זגלמבה
משתתף באבלו הכבד של חברנו
יהושע שמולביז במוות עליו אשטו
ברוריה ז"ל
תנחומים למשפחה

משפחה פיבניצני מדומברובה גורניציה
ubah מבקש את עזרת החברים באיתור שורשי משפחת אבי יוסף פיבניצני לצד
1909 בעיירה דומברובה גורניציה.
כל הדעת לי גרה המשפחה ברוחוב 3 במאי מס. 24 או 26 והיתה להם
חנות מכולת.
שמות הוריו: אביו - שמואון בן נתן פיבניצני. אמו - חייה-שבע בת זאב-יצחק
לבית גליקסמן. אחיו: חיים זוז ושלמה. אחוותו: צירל.
כל מידע הקשור למשפחה יתකבל בררכה
שמעון ניצני טלפון: 08-9956376 ; 0542-343568 ;

مكانة لمוצא קצה חוט
אני ניצולות שואה, כיום בת 72. ועתה, כשבנותי וחלק מנכדי נישאו ובייה
אני זוכה לנוקם את נקמתי בנאים - משפחה ענפה בארץ ישראל, אני
חשח צורך לסגור מעגילים. מכיוון שהיהתי ילדה קטנה במלחמתה, אני
זוכרת הרבה מתקופה זו, ועל אף המחקר הארוך והעמיק שערך נושאנו
חוורים רבים בסיפוריו - סיפורה של ילדה קטנה שאיבדה כמעט את כל
משפחה. אומנם אהת מני רבתות, אך בשבילי - עולם ומלאו.
אני מוחששת אנשים שעברו איתי את הגובל מצרפת לשוויץ, בשנת 1943.
אנשים אלה היו אז ילדים קטנים, והיום צרייכים להיות בני 70 פלוס נסן
להזכיר, אולי נתקלתם ב:

לייזט פלסטראנט, פאל רוזנברג, ליבכה רוזנברג, סוזן סובלמן
צחק/אייזיק מילאן [או מילאן איזק, לא ברור מה השם הפרטני]
דורות ישראל-מנשה ושני ילדיה, רוברט ופורטוני
דו"ל: was.jenny@gmail.com

ACHI MONIEK
נעמי שניבין לבית קוקוטק (KOKOTEK) מבקשת לפתח את שאלת
היעלמותו של אחיה מונייק (MONIEK KOKOTEK) יליד 1923, אשר ביום
10 באוגוסט 1943 הוצאה מהbonekr בגטו קמיינקה (וארפייה
והוביל בידי הגרמנים. האם ראה מישחו את מונייק לאחר תאריך זה? אין
או יודעים אם הוצאה להורג כשותפס, או הועבר לאחד מחנות הריכוז.
כל מידע יתתקבל בררכה.

נעמי (קוקוטק) שניבין - טלפון: 03-7396658

מונייק קוקוטק
Moniek Kokotek

פלה נולדה בסוסנוביץ

פלה קווקט נולדה בסוסנוביץ בשנת 1935, בתם של ברנדלה לבית
אברמוביץ ונפತלי קווקט. המשפחה גרה ברוחוב מודז'יבסקה 35
בסוסנוביץ. בני משפחתה אמה גרו בבית הסמוך.

אמה ואחיה הקטן שעיה נספה.

פלה מוחשת מידע אודות גורלם של בני משפחתה אמה.

כל מידע יתתקבל בררכה.

מריאנה הוסצ'זובסקה, ורשא - marianna.hoszowska@gmail.com

הנחות אישיות

אנו מזכירים כי במרTCP הנחוצה שביד הזיכרין במודיעין גתתו עדין מקומות להנחתה אישית של בני המשפחה נשפכו בשואה. הנחתה שורה אחת חרוטה בשיש שחור עליה \$.150. המבקשים להנחתה את קיריהם יפנו לאולם הארגון הפתוח מדי יום ורביעי בערב וימלאו טופס עם הפרטים הדורשים.

יד ושם

על שם נחום גולדמן

בית הספר הבינלאומי ללימודיו העם היהודי

kolenu בית התפוצות - השתלמות 2008-2007

"בין אטמול למחר נפל דבר בגרמניה..." ("שירת" שי עגנון)

דיקונה של יהדות גרמניה
השתלמות משותפת של בית הספר ללימודיו העם היהודי בבית התפוצות ובית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם. החשתלמות מתקיימת בבית התפוצות, סמסטר א', יום שני בין השעות: 15:16-19:45, החל מ- 5.11.07

סיפורה של הקהילה היהודית בגרמניה מן המאה ה-18 ועד סופה הטרagiי הינו יוצא דופן. מעורבותה בחני התרבות והאמנות, הכלכליה, הפוליטיקה והחברה בגרמניה היתה גוזלה לאין ערוך משוערת באוכלוסייה.

"זיכרונות צרי' מישהו שישי אוטם..." (עבודת הדיכרונות "אבות ישוען")

התמודדות החברה הישראלית עם זיכרונו השואה וה עבר היהודי באירופה. השתלמות משותפת של בית הספר ללימודיו העם היהודי בבית התפוצות ובית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם. החשתלמות מתקיימת בבית התפוצות, סמסטר ב', יום שני בין השעות: 15:16-19:45, החל מ- 18.2.08

פגשי החשתלמות עוסקים בnochות זיכרונו השואה והעולם היהודי שהוא באירופה בשיח הישראלי בתחוםים שונים כמו אמנות, ספרות, קולנוע, מוזיאולוגיה, פוליטיקה וחינוך.

תרבות יהודית וישראלית בעין המצלמה מסע קולוני
השתלמות משותפת של בית הספר ללימודיו העם היהודי, המרכז להכרה סgal בכיר בחינוך אוניברסיטת תל-אביב והקרן החדשנה לקולנוע וטלוויזיה החשתלמות מתקיימת בבית התפוצות, ימי רביעי, אחת לשבועים בין השעות: 19:45-16:30, החל מ- 7.11.07.
השתלמות עוסקת בפסיפס העשור והמרתק, רווי המתחים והងודלים של התרבות היהודית והישראלית ובהשלות של זהות והגדלה עצמית. סרטוי הקאן החדשנה לקולנוע וטלוויזיה שיקרנו בחשתלמות, הם סרטים זוקומנטאריים איקוטיים חדשניים המוקרנים בפסטיבל הקולנוע המובילים בארץ ובעולם, כמו כן יוקרנו בחשתלמות סרטים זוקומנטאריים נדירים וסרטים המופקים כוים, הכלולים באוסף הסרטים של המרכז לתיעוד חזותי בבית התפוצות.

לפרטים ורשותם לכל החשתלמות: נא לפנות לרשות החשתלמות**bhaderet@post.tau.ac.il** דוא"ל: 03-6405885 טלפון: רבקה אדרת -

Jean Marie, pozostając przy swoim poprzednim nazwisku. W dwa lata później, we wrześniu 1942 roku jego matka została przez hitlerowskich okupantów Francji wysłana do obozu Auschwitz, skąd nie wróciła. Jego ojciec, Charles przeżył okupację i pozostał Żydem.

Syn, Jean Marie Lustiger został księdzem w roku 1954. Przez 24 lata pełnił wysoką godność arcybiskupa Paryża, ciesząc się wielkim poważaniem.

W roku 1983 papież Jan Paweł II wyniósł go do godności kardynalskiej. Lustiger należał do najbliższych osobistości przy Janie Pawle II. Łączyła ich bliskość poglądów na problemy chrześcijaństwa i świata. "Obaj doskonale się rozumieli - napisał w polskiej gazecie "Rzeczpospolita" jej paryski korespondent, Grzegorz Dobiecki - obaj uchodzili za "nowoczesnych tradycjonalistów".

Przypomnieć należy, że Jean Marie Lustiger był jednym z kardynałów spośród których wybierano następcę, po śmierci papieża Jana Pawła II.

W pamiętną, 60 rocznicę wyzwolenia hitlerowskiego obozu śmierci Auschwitz kardynał Lustiger uczestniczył w obchodach na terenie obozu jako reprezentant papieża Jana

השבת רכוש נספי השואה בישראל

החברה להשבת רכוש נספי השואה מודיעה על פרסום הרשימה הראשונה של נכסים המצויים בישראל.

החברה, אשר הוקמה במטרה לעשות צדק עם הנספים בשואה ויורשיהם, מבקשת להביא לידי הցبور כי השימוש הראשונה של רכוש הנספים בשואה המצוי בישראל, המובאות מטעם החברה, מתפרסמת באתר האינטרנט של החברה - <http://www.hashava.org.il>.

החברה קוראת לירשי הנספים להגיש בקשה להשבת הרכוש, המצוי בישראל, של קיריהם שננספו בשואה.

כל אדם הטוען לזכאות ברכוש, בין אם הרכוש מופיע בפרסום ממעס החברה ובין אם לאו, מתבקש להגיש בקשה לקבלת נכס, על גבי טופס מיוחד אותו ניתן למצאו באתר. כדי להחיש את הטיפול בבקשתו, רצוי למלא ולשלוח את טופס הבקשה באופן אלקטרוני, באמצעות אתר האינטרנט של החברה.

פרטים נוספים, מידע כללי, וסיוע במילוי טופס הבקשה ניתן לקבל במקד השרות הטלפוני המיוחד של החברה, טלפון: 03-5164117

מרכז הארגונים של

ニצולי השואה בישראל

אפריל, 2007

הנדון: בה"ח ע"ש סוראסקי – איכילוב

המרכז הרפואי איכילוב נותן איכילוב לטיפול ואשפוז של ניצולי שואה. בכל עיירה נוספת של הניצולים הכתובת בעניין זה הוא הנהלת בה"ח, הד"ר אבי הסנר – סמנכ"ל בה"ח.

דמי חבר לשנת 2007

הפעילות הרבה של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכספי הכספי העיקרי בא דמי חבר העומדים השנה על 130 ש"ח. כל תרומה נוספת תתקבל בברכה. אנו מבקשים מכל חבר שטרם שלם את דמי חבר לשעות זאת בהקדם.

את דמי חבר ניתן לשלם :

- ▷ ישירות לחשבון הבנק - בנק לאומי – בית ים - סניף 861 – לזכות "ארגון יוצאי גלביה" מס. חשבון 33938/34. המשלם בדרך זו מותבקש לרשום את שמו וכתוותו כדי שנידע מי ולאחר מכן קבלת.
 - ▷ באולם הארגון (רחוב פרישמן 23 ת"א) הפתוח ביום ד' אחה"צ.
 - ▷ יצחק טורנר – אחד העם 79, תל-אביב טל: 6852213.
 - ▷ שלמה גראור חייפה. טל: 8360960.
 - ▷ צבי לנDAO – ת.ד. 4120 בת-ים, 59395 טל: 5067337.
- חברי ארגון רבים שולמו את דמי חבר לmonths זאת או ממשיכים במאצינו להוציא את העלו שבירדיכם ולהפיץ אותו בין כל חברי הארגון, דבר שועלה כסף רב. أنا, שלמו את דמי חבר כדי שנוכל להמשיך בפעילויות החשובה של הארגון. קיומו של הארגון תלוי בכם.

Pawła II. Uroczystości miały miejsce na terenie obozu, tam, gdzie została zamordowana jego matka.

My, Zagłbianie mieliśmy dwukrotnie zaszczyt spotkać się z Jean Marie Lustigerem. Było to w sierpniu 1993, na terenie miasta jego "korzeni", Będzina, gdy przyjechał na uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej w Kościele Świętej Trójcy w Będzinie, dla uczczenia pamięci księdza Mieczysława Zawadzkiego, który w noc z 8 na 9 września 1939 roku, z narażeniem własnego życia ratował ostrzeliwanych Żydów, uciekających z podpalonej przez Niemców synagogi, oraz z płonących okolicznych domów.

Kardynał Lustiger uczestniczył także w odsłonięciu obelisku dla uczczenia pamięci Żydów, ofiar Zagłady. Obelisk wzniesiony został na miejscu spalonej synagogi.

W obchodach w Będzinie udział wzięła delegacja Związku Żydów Zagłębia.

W dwa lata później, w 1995 roku kardynał Jean Marie Lustiger przyjechał do Izraela i spotkał się z nami w Dniu Pamięci Zagłady, w Ośrodku Pamięci Żydów Zagłębia w lesie Modijn, gdzie złożył wieniec przy Pomniku Pamięci.

A. Janin

GESI PUCH

Henry Neugebauer, Żyd z Sosnowca zamieszkały w Kanadzie opowiedział swoje okupacyjne dzieje dziennikarce i pisarce, Annie Łabiniec i tak wspólnym wysiłkiem powstała książka p.t. "Gęsi puch".

Autor we wstępie przedstawia motywy, które nakazały mu powrócić do lat Zagłady: "Uczestniczyłem - napisał on - w najbardziej dramatycznych wydarzeniach, które spowodowały całkowitą zagładę społeczności żydowskiej Sosnowca, Będzina, Katowic i okolicznych miasteczek. Do komór gazowych obozu śmierci w Auschwitz skierowano kilkadziesiąt tysięcy Żydów z Zagłębia Dąbrowskiego. Przeżywszy getto, obozy koncentracyjne i "Marsz śmierci", nie znalazłem miejsca dla siebie w powojennej Polsce. Kanada, której jestem obywatelem od prawie sześćdziesięciu lat, stała się dla mnie spokojną przystanią. Nadal jednak wracam myślami do Polski, kraju mego dzieciństwa..."

"Chciałem ocalić od zapomnienia postacie moich krewnych, przyjaciół, kolegów, sąsiadów. Jako jeden z nielicznych ocalonych pragnąłem, aby ożyli choć przez chwilę na kartach tej książki."

Jest to więc jedna z wielu książek - wspomnień o Shoa. Jedna z wielu - lecz jak każda - oryginalna w swej indywidualności, w tym, co wyjątkowe w każdym człowieku i co cechuje wyłącznie jego osobowość. Sposób narracji, prostota tych opisów, sposób obrazowania, stosunek do ludzi ukazują to dziecko, które, dojrzewając w najstraszliwszych warunkach nie tylko walczy o zachowanie swej ludzkiej godności, lecz stara się pomóc innym. W sposób tak zwyczajny opowiada o tym, jakby to było zrozumiałe samo przez siebie.

Ważną postacią w tej narracji jest polska dziewczyna, która z wielkim poświęceniem, narażając się na śmiertelne niebezpieczeństwa, pomaga temu żydowskiemu chłopcu. Może z miłości do niego? Jej poświęca autor wiele miejsca w swej opowieści.

Na jeszcze jeden aspekt chcę zwrócić uwagę czytelnika. Z własnych zainteresowań i z powodów związanych z moim zawodem przeczytałem bardzo dużo wspomnień Żydów o latach hitlerowskiego panowania. Ale tylko w "Gęsim puchu" ujawnia się w bardzo interesujący - we wstrząsający sposób problem poniżenia nas przez hitlerowców, próba zabijania naszej godności ludzkiej. Ta pogarda bardzo bolała. I dlatego wdzięczna jestem Neugebauerowi za ukazanie tego zjawiska poprzez... estetykę kobiety. Było to w Sosnowcu, podczas jednej z kolejnych obław na Żydów. Herszel dowiaduje się, że zabrali kobiety. "Była wśród nich nasza mama - pisze autor. Wzięli je wszystkie na mały rynek, właściwie halę targową pod gołym niebem na rogu Modrzejowskiej i Kowalskiej.

Stała na dworze w śpiącym deszczu całą noc.

...Natychmiast tam pobiegłem, choć było już ciemnawo, a o siódmej zaczynała się godzina policyjna... Stałem z twarzą wciśniętą między kraty, ściskając dłońmi mokre, oślizłe prety i wypatrywałem znajomej postaci. Nagle z mroku wypłynęła

para błyszczących ciemnych oczu, otoczona zmarszczkami i przemokniętą chustką. - Czego chcesz, kogo szukasz? Podałem imię i nazwisko matki, nie wierząc, że jakakolwiek siła jest ją w stanie wyłuskać z tego tłumu i z tej ciemności. Przede mną w mroku zaszemrało, wszczęła się jakiś niemrawy ruch, potem przeniósł się trochę dalej, coś upadło, ktoś westchnął i po długiej chwili zobaczyłem przeciskającą się w moim kierunku matkę.

"Była zawsze energiczną, zadbaną kobietą. Życie obarczyło ją gromadą dzieci, które musiała utrzymać w karbach, wcześniej owdowiała i zmuszona była kierować rodzinnym interesem, borykać się z życiem. Nigdy jednak nie widziałem jej nieuczesanej, nieogarniętej. Jak nakazuje tradycja, nosiła piękną perukę z jasnobrązowych włosów, kolorze jej własnych, ułożonych w piękne fale. Miała trzy różne peruki... Teraz stała przede mną otulona wełnianą chustą w niebiesko-czarną kratę, z włosami osłoniętymi cienką chusteczką. Wyrwana podczas obawy z domu nie zdążyła założyć żadnej ze swoich peruk, ani ubrać się jak należy. Pod szyją widziałem krzywo zapięte guziki bluzki. Te guziki były namacalnym świadectwem, że przez świat przetoczył się kataklizm równy uderzeniu komety. Patrzyłem na jej twarz, ze spływającymi kroplami deszczu i zastygnięciem wyrazem strachu i zawstydzienia i winy... Tak, moja matka była śmiertelnie wystraszona, ale i wstydziła się tego, że tu była. Że w takim stanie..."

Herszele uruchomił wszystkie "stacje ratunkowe" zmobilizował wszystkich i w szaleńczym pośpiechu, ze zdobytym zaświadczeniem z żydowskiej gminy pobiegł na miejsce gdzie zgromadzono kobiety do wywiezienia.

Opisał to tak: "Ten przeklęty kawałek papieru otworzył żelazną bramę zza której wyciągnąłem mamę i trzymając ją pod rękę prowadziłem do domu... Szlak koło mnie cicha, jak nigdy, jakby na zawsze straciła głos. Pozwalała się prowadzić swemu najmłodszemu dziecku. Powoli docierało do mnie, że jest uratowana. Na razie.

"...W ciągu następnych dni wróciła do swych obowiązków, do zwykłego domowego życia, ale była bardzo cicha. Nigdy później nie rozmawialiśmy o tym co się stało."

Jeszcze później stało się to, co z moją z twoją, z wszystkimi niemal naszymi matkami. Jej syn, Herszele, przebył kilka obozów koncentracyjnych i był jednym z nielicznych ocalałych spośród 1.600 więźniów marszu śmierci Buchenwald.

"Gęsi puch", książka bezpretensjonalnie i szczerze opowiedziana i piękną polszczyzną napisana "ukazuje - jak stwierdza wydawca - w jaki sposób traumatyczne doświadczenia II wojny światowej do dzisiaj kształtuają

wzajemne relacje polsko-żydowsko-niemieckie.
Książka jest tłumaczona na angielski i niemiecki.
Anna Cwiakowska.

Jean Marie Lustiger

W dniu 5 sierpnia br. zmarł w Paryżu kardynał Jean Marie Lustiger. Miał 80 lat.

Urodził się w Paryżu, w roku 1926 jako Aharon Lustiger, syn żydowskich rodziców pochodzących z Będzina w Zagłębiu Dąbrowskim, którzy wyemigrowali z Polski do Francji.

Z powodu niemieckiego zagrożenia rodzice wysłali go do Orleans, 80 kilometrów na południe od Paryża. W wieku lat 14 Aharon Lustiger przeszedł na wiarę katolicką i zmienił imię na

aan-מארי לוייז'ה בטקס חנוכת אנדרטת בית הכנסת בבדזין ב- 1993
Jean-Mary Lustiger at the synagogue memorial in Będzin - 1993

DZIENNIK RUTKI LASKIER

Ważnym wydarzeniem w życiu Związku Żydów Zagłębia było bez wątpienia spotkanie w Yad Vashem w Jerozolimie w dniu 4 czerwca 2007 z okazji uroczystej promocji książki p.t. "Dapei Rutka, Januar - April 1943", wydanej w wydawnictwie Yad Vashem w języku hebrajskim, oraz w języku angielskim p.t. "Rutka's Notebook, January-April 1943".

Krótko przed tym zapisy te, w formie dziennika prowadzonego w getcie w Będzinie przez nastolatkę, Rutkę Laskier ukazały się w Polsce po polsku, staraniem zagłębiowskiego stowarzyszenia JONA i jej przewodniczącego, p. Adama Szydłowskiego. Zaznaczyć należy, że wydano ten dokument bardzo szybko po odnalezieniu i wydobyciu ze schowka pod schodami w jednym z domów na terenie dawnego getta i udostępnieniu go przez p. Stanisławę Sapińską, która ten powierzony jej przez autorkę zeszyt zachowała.

W Izraelu będącym odkrycie wywołało zrozumiałe zainteresowanie. Zarząd Związku Żydów Zagłębia z przewodniczącym, p. Abrahalem Greenem, po otrzymaniu kopii zeszytu z zapisami Rutki postanowił wydać je w prestiżowej edycji Yad Vashem, w językach hebrajskim i angielskim. Wymagało to wielu starań i trudów, ale wartość tego skromnego zeszytu szkolnego, zisanego piękną polszczyzną, ładnym charakterem pisma, zawierający informacje o życiu Żydów w getcie, fakty i daty poszczególnych niemieckich represji, oraz czynów zbrodniowych popełnionych na będących Żydach, wraz z wyznaniemi dziewczynki czternastoletniej, w której naturalne procesy biologiczne rozwoju zaczęły przeobrażanie się z dziecka w młodą kobietę, dojrzałe kształcenie się psychiki i umysłowości - mimo straszliwych warunków gettowych - piękność duchowa i subtelność uczuć, co w zapisach autorki się ujawnia, czyni z tego dziennika nie tylko oryginalny, absolutnie autentyczny, źródłowy dokument historyczny, lecz zarazem i wstrząsający i głęboko wzruszający utwór literacki. Urodziwa dziewczynka, Rutka Laskier miała 10 lat gdy zaczęła się druga wojna światowa i 14 lat gdy w styczniu 1943 roku zaczęła prowadzić swój dziennik, urwany w kwietniu 1943.

Jest w tych zapisach trochę nadziei na przeżycie wojny, ale jest i świadomość, że się wolności nie doczeka, czego dowodem jest powierzenie przez Rutkę dziennika na przechowanie młodej znajomej, Polce, Stanisławie Sapińskiej. Rut Laskier nie doczekała wolności. Wraz z matką i młodszym bratem została zgładzona w Auschwitz. Opisane przez nią wydarzenia w getcie, jej spisane myśli i uczucia przetrwały w tym szkolnym zeszycie, który po ponad 60 latach zaczął żyć własnym życiem; najpierw w Polsce, wkrótce po tym w Izraelu. Oto p. Menachem Lior z Będzina, członek Związku Żydów Zagłębia, który pamiętała rodzinę Laskier ze swego rodzinnego miasta Będzina, zaczął szukać krewnych Rutki w Izraelu. Okazało się, że jej ojciec, Jakow przeżył hitlerowskie obozy, przywędrował po wojnie do Izraela, ożenił się powtórnie i urodziła mu się córka, Zahawa, obecnie dr Zahawa Laskier-Sherz. Menaem Lior odnalazł Zahawę, która o swej przyrodniej siostrze i o tym co ojciec przeszedł w latach Zagłady dowiedziała się od niego gdy miała 14 lat i natrafiła na stary album z fotografiami, wśród nich fotografia dziewczynki z wyglądu bardzo do niej podobna.

Uroczystość inauguracyjna wprowadzenia w obieg Dziennika Rutki odbyła się - jak wspomniałam - w Yad Vashem w Jerozolimie i zgromadziła kilkuset uczestników. Obecni byli przedstawiciele ośrodków naukowo-kulturalnych, osobistości życia politycznego i społecznego, jak: Dawid Peleg - ambasador Państwa Izrael w Polsce, Aleksandra Bukowska,

Gathering Marking the Presentation of Rutka Laskier's Diary and the Publication of the Book

Rutka's Notebook, January-April 1943 A Yad Vashem Publication

przedstawicielka ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Izraelu, Abraham Green, przewodniczący Związku Żydów Zagłębia, Zahawa Laskier-Sherz, siostra Rutki, Rachel Barkai - Yad Vashem, Gabi Hadar - wydawnictwo Yad Vashem, Bella Guterman - naczelnego redaktora wydawnictwa, przedstawiciele Towarzystwa Przyjaźni Izrael-Polska, oraz zaproszeni do Izraela przez Związek Żydów Zagłębia - pani Stanisława Sapińska i przewodniczący Stowarzyszenia JONA, Adam Szydłowski. Oprócz odpowiednich przemówień odczytano również wybrane fragmenty z Dziennika Rutki, a w programie artystycznym wystąpiła śpiewaczka Szuli Natan. Na zakończenie uroczystości pani Stanisława Sapińska z Będzina przekazała oryginał Dziennika Rutki do Yad Vashem - na przechowanie na zawsze. Dla obecnych przy tym był to zupełnie niezwykły akt symboliczny i jednocześnie oddanie hołdu pamięci Rutki Laskier i wszystkich ofiar Zagłady.

W "lżejszej" aurze odbyło się, zorganizowane przez Zarząd Związku Żydów Zagłębia spotkanie izraelskich Zagłębian z p. Stanisławą Sapińską i p. Adamem Szydłowskim z Polski. Odbyło się to w sali przyjęć w hotelu w Tel-Avivie, wśród toastów i wspomnień z dawnego Zagłębia. Z całą serdecznością Zagłębianie izraelscy żegnali swoich zagłębiowskich gości z Będzina.

"Dzienniki osobiste pisane w latach Zagłady są pierwszorzędnymi źródłowymi świadectwami - powiedział w Yad Vashem Abraham Green - Stały się one również dokumentami historycznymi, które w autentycznych opisach utrwalili wiedzę o życiu codziennym Żydów w gettach, w obozach i w ogóle w okresie Zagłady. Gdy wybuchała wojna Rutka Laskier miała 10 lat. Rówieśnica Anny Frank. Przez kilka tylko miesięcy Rutka pisała swój dziennik, w którym zobrazowała życie w getcie. Pisała o tym, co widziała swymi oczami, co słyszała swymi uszami i co czuła swym sercem.... Dziennik pisany jest językiem potoczystym, przez młodą, czystą w uczuciach dziewczynę, pozbawioną zyciowego doświadczenia, ale na tyle dorosłą, by rozumieć to, co się dzieje..."

Jestem rówieśniczką Rutki Laskier. Ja przeżyłam obóz. Ona nie przeżyła. Marzę o tym, by Dziennik Rutki Laskier czytała izraelska młodzież. Dajcie tę książkę młodym.

Anna Ćwiakowska

The First Jewish Cemeteries of Będzin

By Jeff Cymbler

Jews lived in Będzin as far back as the thirteenth century. In the fifteenth century the first synagogue was built in Będzin and a cemetery was established on Zawala Street in the center of the city. This cemetery was used by the Jewish communities of Będzin and many other communities in the Zagłębie region until 1831.

The church imposed a burial tax on every Jewish deceased who was buried in the cemetery. This tax was in effect in Będzin since 1588. In 1687 a scandal arose in Będzin when the Będzin Jewish community was accused of secretly allowing Jews in Bytom to bury their dead in the Zawala Street cemetery to avoid payment of the burial tax. The priest of Będzin, Jan Katolski, sued the Jewish community for embezzlement. The priest found a Jewish woman who testified that this "crime" occurred. The lawsuit dragged on for eight years and was sent to the bishop of Kraków for adjudication. The verdict reached was that the Będzin Jewish community had collaborated with the Bytom Jewish community and the Będzin Jewish community was ordered to pay the back taxes to the church.

By the 1920's the centuries old Zawala Street cemetery was in disrepair. The city of Będzin found the cemetery to be an eye sore and not in harmony with the city's aesthetic appearance. The mayor met with the Jewish community to reach a resolution of the issue. The anti-Semitic press at the time declared that the cemetery should be totally destroyed. Nevertheless, the cemetery survived until the outbreak of World War II. The Nazis totally destroyed the cemetery during the occupation. Today the former cemetery is a small unmarked park in the middle of the city.

In the summer of 1831 a terrible cholera epidemic befell Będzin. In addition, many Jews fell in battle while fighting in the Polish uprising against the Czar. More than one hundred Jews died within weeks. The small Zawala Street cemetery was filled to capacity and the Jewish community needed to establish a new cemetery quickly. For the sum of three hundred guilder and annual payment of twenty guilder, the Jewish community purchased a plot of land on the hill below the fourteenth century castle which was built by King Casimir the Great.

This cemetery on Podzamcze ("under the castle") Street was used by the Jewish communities of Zagłębie until the latter half of the nineteenth century. Many of the tombstones in this cemetery are decorated with the Polish eagle in honor of those Jewish men who in 1831 and 1863 fought alongside their fellow Poles in the two failed uprisings against the Russian Czar.

Today several hundred tombstones may be found in this cemetery. Hundreds of additional tombstones were buried under several meters of soil when the Nazis bore a tunnel through the

hill. This year the World Zagłębie Organization erected a new iron gate to the cemetery. Unfortunately, vandals have recently removed parts of the gate.¹

In the latter half of the nineteenth century a third cemetery was established in Będzin on Sielecka Street. This cemetery was used by the Jewish communities of Będzin and Czeladź until approximately the time of World War I.

From 1943, the Sielecka Street cemetery "was used by the Limestone Company and the 'Elites' Quarry. Profanation of the tombstones of people buried in 1916-1943 did not cease even after the [Nazi] occupation. After the intervention of the Jewish community on March 23, 1945 the county administration forbade demolition of the cemetery, which was put into force by the voivodship council on August 2. The company appealed against that decision to the Ministry of Public Security and to the Central Committee of Jews in Poland. The latter institution decided that the stone deposits laying under the cemetery could be exploited and the lime could be burnt after the removal of the bodies and tombstones to another cemetery. This kind of production, which entailed the destruction of tombstones, was supported by the Będzin division of the Trade Union of Building Industry Workers in December 1945. The exploitation of limestone was probably not discontinued until July 1946 despite the ban confirmed by the Ministry of Public Administration in May that year and issued after the intervention of the Supreme Religious Council of Polish Jews and the Representation of Jewish Religious Unions."²

The Sielecka Street cemetery was later nationalized by the Polish government and totally destroyed in the early 1960's. The area of the cemetery was paved over with concrete. Today it is a bus depot. There is no plaque or sign commemorating the former cemetery grounds.

The fourth and last cemetery of the Będzin Jewish community was established within the city limits of Czeladź.

From THE CEMETERY OF THE JEWISH COMMUNITIES OF
BĘDZIN AND CZELADŹ POLAND

¹ Plans are underway for the publication of a book on this historic cemetery under the auspices of the local Muzeum Zagłębie w Będzinie.

² Jaworski, Wojciech, "Jewish Religious Communities in Upper Silesia 1945-1970," in Marcin Wodziński and Janusz Spyra, *Jews in Silesia*. (Cracow: Księgarnia Akademicka, 2001), p. 259.

Holocaust Memorial Day - Yom Hashoa Service - April 16, 2007

The topic of this year ceremony at the Memorial Site in Modiin was "Netzer Acharon" - holocaust survivors that immigrated to Israel, were the last members of their entire family, joined the IDF and were killed at the Independence War in 1948.

Thousands came to Yad Hazikaron - four generations Zagłębians, Ministers, Knesset members, public figures, senior police officials, soldiers and many guests including youths. A short military ceremonial drill conducted by a squad of soldiers from a nearby IDF base was followed by the traditional lit of the torches.

Cantor Chaim Adler, who conducted the religious part of the memorial service, chanted the prayers. "Yizkor" was said by Itzhak Greengrass and "Kadish" by Zvi Landau.

The following persons spoke at the ceremony: Mr. Yitzhak Herzog - Minister of Social Affairs; Prof. Israel Guttmann - Academic Advisor to Yad Vashem; Mr. Abraham Green - Chairman of Zagłębie organization

The "Kolot Ha'ir" (Voices/Sounds of the City) choir conducted by Aviva Wimnitz provided the artistic program. Second and third generation of Zagłębian Jews participated in recitations of poetry and prose. The ceremony was conducted by Varda Greenberg (Tobiash) and Shelomi Karib (Krawinski), both second-generation.

יום השואה תשס"ז יד הזיכרון במודיעין
Modiin – Yad Hazikaron

Dear Friends and Fellow Zaglembians,

The Jewish year of 5767 is coming to an end, and a new year will soon begin – 5768.

For us, the people from Zaglembie, the past year has been one of considerable activity. In addition to our regular activities, two important events were held during the year.

On Shushan Purim, May 5, we played an active role in the naming ceremony of the public park in Herzliya after national Holocaust author K.Tzetenik – Yechiel Feinert (Dinur) of Sosnowiec. This extremely moving ceremony was attended by many public figures, family members and our friends, the Zaglembie Jews.

On June 4 of this year, a ceremony was held at Yad Vashem, marking the transfer of Rutka Lasker's original diary to Yad Vashem for safekeeping. The ceremony was attended by Israel's Ambassador to Poland, a representative of the Polish Embassy in Israel, guests from Poland and a large audience of former residents of Zaglembie. The ceremony also marked the publication of the diary, in Hebrew and English, by Yad Vashem.

This event was held with the full cooperation of the board of Yad Vashem and the Zaglembie organizing board. Yad Vashem saw to it that the individual who held the diary, Stanislawa Sapinska was brought to Israel, along with a representative of the Będzin Municipality – the Chairman of the "Jona" Organization (an organization that preserves the past of the Jews of Będzin) - , Adam Szydłowski and hosted them in Jerusalem for two days. The organization assumed responsibility for hosting the visitors from Poland in Haifa, Nazareth and Tel Aviv.

My friends,

The year of 5767 was a year of considerable activity, but this year we expect to be even busier.

In 5768, the State of Israel will mark its 60th year of independence. We will undoubtedly find a way of our own to join in the State's 60th anniversary celebrations, as we did when Israel's marked its 50th anniversary.

A Clear Voice of a Teenage Girl – Rutka's Notebook, January – April 1943

"February 5, 1943 – In the summer it will be unbearable. To sit in a gray locked cage, without being able to see fields and flowers. Last year I used to go to the fields; I always had many flowers, and it reminded me that one day it will be possible to go to Małachowska Street without taking the risk of being deported.... I'm already so "flooded" with the atrocities of the war that even the worst reports have no effect on me. I simply can't believe that one day I'll be able to leave the house without the yellow star. Or even that this war will end some day..."

From Rutka's Notebook: January- April 1943

Rutka Laskier, a 14 year old girl, reveals in her personal diary the emotional world of a teenage girl. She is writing about first love, experiences and disappointments in the shadow of death, during the holocaust in her home town Będzin, Poland.

On August 1943, when the Będzin ghetto was liquidated, Rutka was sent with her family to Auschwitz where she was killed in the age of 14.

On June 4, 2007 a moving gathering was held in Yad Vashem with the publication of "Rutka's Notebook", by Yad Vashem in English and Hebrew. The original diary was submitted to Yad Vashem for safekeeping by Stanislawa Sapinska, Rutka's friend, who had traveled from Poland to attend the event.

The ceremony was held in the presence of Israel's Ambassador to Poland David Peleg, Second Secretary of the Polish Embassy to Tel-Aviv Aleksandra Bukowska-McCabe, Rutka's Lasker sister Dr. Zahava (Laskier) Schertz (who lives in Israel), Chairman of Zaglembie World Organization Abraham Green and Chairman of "Jona" organization (the Center of Jewish Culture of Będzin) Adam Szydłowski.

"February 15, 1943 – I haven't written in a while. And there was nothing to write about. Maybe just the fact that the Germans have retreated from the eastern front, which may signal the nearing of the end of the war. I'm only afraid that we, the Jews, will be finished before... I have written already so much about the war and nothing about myself. Janek hasn't been seen since Wednesday. I must admit that I miss him, I mean, not him but

Next year's Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Day will mark the 20th anniversary of the establishment of our memorial at the Martyrs of Zaglembie Forest in Modiin. We will mark the occasion with an appropriate ceremony marking Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Day in 5768. On that occasion we plan to inaugurate a monument in memory of "Netzer Acharon" - the "last scion" of the people from Zaglembie, the Holocaust survivors who were the last surviving members of their families, participated in Israel's wars and were killed in those wars.

August 2008 will mark the 20th anniversary of the inauguration of the Jewish cemetery in Czeladż, after its renovation. In the middle of August 2008 the organization is planning a heritage journey to Zaglembie, to visit the Jewish cemetery in Czeladż and to take part in various events marking the 650th anniversary of the establishment of Będzin.

At the closing of the year 5767, I wish all Zaglembian Jews in Israel and overseas and their families, a Happy and Healthy New Year, a year of peace and prosperity.
Shana Tova!

Abraham Green, Chairman of the Zaglembie World Organization

The Zaglembier Society of Toronto
Wishing Zaglembians all over the world

Shana Tova!

May we have a Wonderful Year
filled with Good Health, Happiness and Joy!

ערב הפרידה מן האורים מפולין במלון מטרופוליטן בת"א. שנייה מימין: סטניסלאו
Farewell gathering at Metropolitan Hotel in Tel-Aviv. Second on the
right, Stanislawa Sapinska

The Laskier family was moved into a house belonging to the Sapińska family, which had been confiscated by the Nazis when the ghetto in Będzin had been established. Stanisława Sapińska would occasionally go to check on their house, and so the girls became friends. Rutka told her that she was writing a secret diary and that she was afraid she might not survive. Stanisława offered her to hide the diary. At the end of the war Stanisława found the hidden diary.

Since the end of the war, for over 60 years, she has kept the diary as a secret precious memory of her friend Rutka. A Year ago she showed it to her nephew who told her that she can't keep it since it is an historical document. In 2005 she told Adam Szydłowski, about it. He convinced her to make it public, and was instrumental in publishing of the Polish edition.

"February 20, 1943: I have a feeling that I'm writing for the last time. There is an Aktion in town. I'm not allowed to go out and I'm going crazy, imprisoned in my own house... I wish it would end already! This is torment; this is hell. I try to escape from my thoughts, of the next day, but they keep hunting me like flies. If only I could say, it's over, you die only once... But despite all these atrocities I want to live, and wait for the following day".

From Rutka's Notebook: January- April 1943

Yona Kobo (Kotlitzky)

Baruch Dayan Ha'Emes

שריל, סם וסטלה היקריטס
משתתפים באבלכם הכבד
על מותו בטרם עת של יקרים
משה ליפשיץ ז"ל
아버지 גרון, יי"ר ארגון יוצאי זגלמבה

Dear Cheryl, Sam and Stella,
Please accept our most sincere condolences on the loss of your beloved husband, father and son in law

Moshe Lifshitz

Abraham Green, Chairman of Zaglembe World Organization and all your friends in Israel

ארגון יוצאי זגלמבה
אבל על מות החבר
עמנואל ויינבלום ז"ל, ליד בנדין
שנפטר באוסטרליה בא' בסיוון תשס"ז
תנחומים למשפחה

Zaglembe world organization Board and members express Our Sincere Condolences on the Passing Away of
Emanuel Wajnblum, Born in Bendin
Passed away in Australia on May 18, 2007
Sharing the family deepest grief

2007 Coming Events

September, 5 Wednesday, 5:30pm	"Lechaim" - Rosh Hashanah Gathering – at 23 Frishman St., Tel-Aviv
December *	Hanukkah Ball

2008 Save the date

January, 18 ** Friday 11:30am	Tu Be'shvat planting at Yad Hazikaron in Modiin
April, 16 Wednesday, 5:30pm	"Lechaim" - Passover Gathering at 23 Frishman St., Tel-Aviv
May, 1 Thursday, 4pm 2008 – 60 th anniversary	Yom Hashoa Memorial at Yad Hazikaron in Modiin 20 th anniversary to Yad Hazikaron
August, 10 Sunday, 4pm	Tisha Be'Av Yahrzeit - the destruction of Zaglembe communities At Nachalat Yitzhak Cemetery in Tel-Aviv
June *	Celebrating 60 years to the State of Israel
August	An Heritage tour to Zaglembe

*For any more information, please call the organization on Wednesday afternoon, Tel: 972-3- 5270919

**There could be a schedule change due to weather conditions.

Who Knows? Who Remembers?

My Brother Moniek

Looking for information regarding my brother Moniek Kokotek. Moniek was born in Bedzin in 1923. He was last seen on August 10, 1943 when he was taken by the Germans from the bunker in the Kamyonka ghetto (Warpie).

Has any one seen him after that day?

We will be grateful for any information, Thanks.

Naomi (Kokotek) Shinebin - Tel: 03-7396658

Child Survivor born in Sosnowiec

I would like to contact Eddie Gastfriend, a Survivor in Ventnor, New Jersey coming from Sosnowiec, Poland. I do a research for a Child Survivor born in Sosnowiec, Fela (Feiga Leah) Kokotek. She tries to find out if any of her mother's family members survived. Her mother's family name was ABRAMOWICZ, her given name was Brandla. The family lived in Sosnowiec at 35 Modrzejewska St. Her mother's family lived in the next building. Her mother perished with her younger brother Shayek.

Brandla ABRAMOWICZ married Moshe Naftali KOKOTEK. Their daughter, for whom I do a research was born in Sosnowiec in 1935. She would love to know any details of her mother's family faith.

Marianna Hoszowska - Warsaw, Poland

marianna.hoszowska@gmail.com

לוח אירועים ומפגשים ליעצאי זגלמבה על אירועים נוספים תבואה החוצה נפרדת.

2007

ה- 10 באוקטובר, יום רביעי בשעה 17:00 במשואה, קיבוץ תל יצחק	השקת ספרה של הדסה קנטור "מי יפתח את השערים"
דצמבר* - באחד מימי חג החנוכה תאריך מדויק יקבע בהמשך. פרטיים נוספים ניתן להתקשרות לאולם הארגון בימי רביעי אחיה"צ, טל: 03 5270919	נשח חנוכה בתל אביב

2008

ה-18 * בינוואר, יום שני בשעה 11:30	נטיעות ט"ו בשבט בזכרו של מודעין
ה-9 באפריל, יום רביעי בשעה 17:30	הרמת כוסית לכבוד פסח תשס"ח באולם הארגון בפרישמן 23 ת"א
ה-1 במאי, יום חמישי בשעה 16:00	עצרת יום השואה תשס"ח במלאת 20 שנה לחנוכת יד הזכרון במודעין
יוני**	אירוע חגיגי ליום העצמאות ה- 60 למדינת ישראל
טי באב ה- 10 באוגוסט יום ראשון, בשעה 16:00	ירציצית בתשעה באב לציוו חישול קהילות זגלמבה. בבית הקברות בנחלת יצחק, ת"א
אוגוסט	מסע שורשים לזגלמבה

* יכול לחול שינוי בתאריך עקב התהיפות מג' האוויר. פרטיים נוספים ניתן להתקשרות לאולם
הארגון בימי רביעי אחיה"צ, טל: 03 5270919

** תאריך מדויק יקבע בהמשך. פרטיים נוספים ניתן להתקשרות לאולם
הארגון בימי רביעי אחיה"צ, טל: 03 5270919

המערכת : יונה קוּבוֹ-קוּטְלִיצְקִי, אברהם גָּרִין, אלתר ולֶנֶר, הדסה קנטור. פולנית – אננה צ'וּיַּא-קוּבָּסְקָה. ערךיה לשונית עברית – חנית רֵיִתְרַ-גִּיטָּלֶר, ערךיה לשונית אנגלית – איליה אַבִּיבַּ-שְׁלִזְגֶּר, ערךיה גרפית והדפסה – דפּוֹסְ קֻונִיאָק תֵּל-אָבִיב.

כתובת המערכת: ארגון קהילות יוצאי זגלמבה, פרישמן 23, ת"א 63561
מס' החשבון של ארגון קהילות יוצאי זגלמבה: בנק לאומי בת ים סניף מס' 861 33938/34

Zaglembe World Orgnization, 23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel
For contributions: Bank Leumi of Israel, Branch No. 861, account No. 33938/34
yonakobo@netvision.net.il